

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабрийн 21-нээ гарана

2003
августын
16
Суббото
№ 19 (138)
20800

Нажарай
һүүл
шаратган
хонин
һарын
19
гарагай
7

Бурятия

УРДАНАЙНГАА ЕНО ЗАНШАЛААР

Июль һарын 31-дэ, монгол һарын шэнын нэгэнэй үдэр Юрөө нютагай зон Бүрин-Хаан уулая тахиба. Баруун ба Зүүн Бүрин -Хаан гээд юм, Баруун Бүрин-Хаанаа Ээдэ голой зон тахижа мүргэдэг, манай Юрөөгэй зон ара хормойдонь ажаһуудаг хадаа Зүүн Бүрин-Хаанда мүргэдэг үнинэй заншалтай. Ленинград хотын дасанда хубараг байһан Баатар лама, Тамчын дасанай залуу лама уншалга хэбэ гээшэ. Мүнөө жэл 200 гаран зон 2 хонин төөлзөйтэйгөөр Бүрин-Хаан баабайдаа гаража, ошоһон хэрэгээ айлдажа, үри хүүгэдэй үнэр баян, баршадгүй амгалан мэндэ ябахын түлөө, саг сайража, саашадаа сайн байдал үршөөгтэй гэжэ мүргэбэди. Бүрин-Хаандаа мүргэн, сэргэмээ үргэжэ, ламанарһаа адис абаад, далга хурысын-гаа дүүрэхэдэ, тахилгын найр

эхилээ. Эндэ арбаадтай хүбүүдхээ эхилээд, 30-аад наһа хүрэтэр хүбүүд барилдажа, хүсэ шадалаа үзэлсэбэ. Энэ жэл оюутан Эрдэм Батуев түрүү һуури эзэлэ. Илаһан, шүүгдэһөншые хүбүүдтэ бултандань мүнгэн шан барюулагдадаг заншал бии юм. Үргэлэй мүнгэн 2900 түхэриг суглараа. 500 түхэриг Тамчын дасанда үргэгдөө, хоёр ламанарта 1500 түхэриг үргэгдөө, 900 түхэриг барилдаашадта шан болоо. Нонин гэхэдэ, энэ үндэр уулын оройдо гурбан тогтомол сэбэр уһан - аршаан бии юм. Бүрин-Хаанай оройдо эхэнэр хүн гарадаггүй, хии морин дээрэ эхэнэрнүүдэй нэрэнүүд бэшгэдэдэггүй. Эртэ урдын энэ заншал мүнөө болотор сахигдаһаар гээшэ.

Ким БУДАЕВ,
Ташар нютаг.

БУРЯАД ОРОНОЙ ХҮНДЭТЭ АВИАТОРНУУД, САМОЛЕТ БҮТЭЭГШЭД, АЖАЛАЙ ВЕТЕРАНАУУД!

Буряад Республикын Президентын болон Правительствоын даалгаварар, республикын Промышленностиин, үйлэдбэрийн хамһабарийн ажахынуудай ба арга хэрэгсэлнүүдэй министрствын коллегийн үмэнэһөө Таанадые, ганай гэр бүлэнүүдые мэргэжэлтэ һайндэрөөртнай - Авиациин үдэрөөр халуунаар амаршалнаб!

Самолет бүтээлгэ болон авиационно транспорт хадаа манай республикын экономикын гол һалбаринууд болоно.

Мэргэжэлтэдэй ажал хэрэгтэ үнэн сэхэ байһанай, шэн габьяатайгаар ажаллаһанай ашаар «Улаан-Удын уласхоорондын аэропорт» гэжэ ОАО яһала һайнаар хүдэлжэ байна. Шэнээр байгуулагдаһан «Энкор», «Буряадай авиалининүүд» гэжэ авиапредприятинууд жэгдэ һайнаар хүдэлнэ. «Сибирь» болон «КрасЭйр» гэжэ авиакомпанинуудай түлөөлэлгэтэ эмхинүүд республика доторнай амжалтатыйгаар хүдэлнэ. «Улан-Удэаэронавигаци», «Аэрофьюэлз», «Байкалависервис» гэжэ мэтэ газар дээрэхи албануудай, «Буряадай авиалининүүд» гэжэ агентствын мэргэжэлтэд Граждан авиацие хүжөөлгэдэ горитой хубитаяа оруулна.

Республикын самолет бүтээлгэд мэргэжэлтэ һайндэрөө нэрэтэй түрэтэйгөөр угтажа байна. Хэрэглэгшэдэй хүсэлэнүүдые, дэлхэйн авиаци бүтээлгын хараа шэглэлнүүдые анхаралдаа абажа, самолет бүтээлгэд авиатехникэ нэһлэбэн шэнэлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулжа, жэл бүхэндэ үйлэдбэрийн хэмжээнүүдые үргэдхэнэ, вертоледой техникэ заһабарилгы нэбтэрүүлээд, үргэдхэжэ байна. «Улаан-Удын авиационно завод» гэжэ ОАО-гой, «Вертоледой шэнэ байгуулалтын-промышленна компани» гэжэ ОАО-гой, «Улаан-Удын авиа-заһабарилгын завод» гэжэ ОАО-гой,

«Һэлжурэй завод» гэжэ ЗАО-гой, «Аэротех» гэжэ ООО-гой мэргэжэлтэд үйлэдбэриез дэлхэйн хэмжээндэ гаргаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Буряад орондо үйлэдбэрилэн гаргагдаһан авиационно продукциян шанар дээдын хэмжээндэ гаража, 2003 ондо «Улаан-Удын авиационно завод» гэжэ ОАО «Продукция газашань гаргажа худалдадаг Россин эрхим предприятия» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Тиигэжэ Ми-8/Ми-171 түхэлэй вертоледуудые ашаглагдай хоёрдохи хуралдаан байгша оной августын 7-һоо 9 болотор Улаан-Удэ хотодо үнгэргэгдэжэ, бүхы түбинүүдэй мэргэжэлтэдые хабадуулһан байгаа.

«Улаан-Удын прибор бүтээлгын үйлэдбэрийн нэгэдэл» гэжэ ОАО-гой онһон зүйлнүүдэй хэрэглэгдэдэггүй ниидэлгын нэгэшые аппарат үгы юм. Бии байгаа бэрхэшээл түбэгүүдые гаталан дабажа, предприятия үйлэдбэрийн ба оюун ухаанай ехэ хүсэтэй боложо, шэнэ түхэлэй продукция эдэбхитэйгээр гаргана.

Авиационно комплексн элдэб һалбаринуудай мэргэжэлтэдэй, предприятиянуудай республикын экономикодо, дэлхэйн авиационно гүрэн болохо Россие хүжөөлгэдэ оруулдаг хубита сэгнэшэгүй ехэ.

Республикын авиаторнууд, самолет бүтээлгэд эрхим ёно заншалнуудаа дэмжэжэ, арьбадхажа, ходоодоо түрүү зэргэдэ дабшаха бээ гэжэ найдажа байһанаа Буряад Республикын Президент болон Правительствоо мэдүүлнэ.

Отгоргой тэнгэри үүлэгүй сэлмэг байг дэ, элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыетнай хүсэнэб!

В.В. ПЕРЕЛЯЕВ,
Буряад Республикын Правительствоин
Түрүүлэгшын орлошо - промышленностиин
министр.

Хяагтын аймагһаа мэдээсэнэ:

ХОТОМНАЙ АРЮУН СЭБЭР БОЛОХО ААЛАМ?

Хяагта хотын 275 жэлэй ойдо бэлдэжэ, ариг сэбэрые сахихын, гурим журам тогтоохын тула аймагай захиргаан «Комхоз» гэжэ муниципальна нэгэдэмэл предпрятие шэнэдхэн хубилгаба.

Мүнөө коммунальна ажахы хотын Захиргаанда хабаатай болонхой, урда тээн муниципальна ажахын хорооной болон зөөрийн хэлтэсэй түрүүлэгшээр хүдэлһэн хотын толгойлогшын орлошо В.Мальгин тус предпрятие хүтэлбэрилбэ. Магад, хотомнай арюун сэбэр болохо аалам?

ТАМУУЖАНУУДАЙ МУЗЕЙ

Наушкын тамуужанай байшан соо музей нээгдэбэ. Зуугаад элдэб зүйлнүүд эндэ табигдаһан байна.

Эдэмнай аяар холын 1728 онһоо эхилһэн Хяагтын түрүүшын аралжаа наймаан тухай элирхэйлэн гэршэлһэн саарһа дансануудай буулгабаринууд болоно. Тэдээнһээ гадна, үнгэрэгшэ зуун жэлэй табяад онуудай тамуужануудай хубсаһа хунар музейдэ хадагалагдана.

Тамуужанай дансалалгын ба

хиналтын таһагай даргын орлошо Надежда Дмитриевна Перелова тамуужанай залуу хүдэлмэрилэгшэдтэй экскурси эмхидхэдэг юм.

ТЭЖЭЭЛ ЕХЭЭР НӨВСЭЛЭГДЭХЭ

Хяагтын аймагта малай үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ ган гасуурта дайрагдаһан бусад олон аймагуудайхиһаа яһала һайн байна. Хаа-яа бороо хура ордог һэн.

Хэрбээ нёдондо жэл аймаг дотор 92 мянган центнер үбһэнэй бэлэдхэгдээ гэшэ хаань, байгша ондо энэ дүнгөө 116 мянган центнертэ хүргэхые түсэблэнэ. Имагтал үнгэрһэн долоон хоногто 1500 центнер үбһэн бэлэдхэгдээ, «Заря» гэжэ хүдөө ажахын кооператив 300 тонно сенна дараа.

Яһала һайн байдалтай байгашые хаань, хүдөөгэй ажалшад сабшалангай газарта үхэр мал оруулангүй, һайнаар харууһалһан, эрхим шанартай малай тэжээл хуряжа абахын тула бүхы хүсэлэл оролдолгонуудаа гаргаха ёһотойбди гэжэ нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн толгойлошо Валерий Цыремпиловэй хандалга аймагай сониндо толилогдон байгаа. Ган гасуурай хойшолонгуудые усадхан

зайсуулхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ уряа гаргаһан Буряадай Президент Л.В.Потаповай хандалгые халуунаар дэмжэхыень аймагай хүтэлбэрилэгшэ бүхы нютагаархидтаа - хото, хүдөөгэй ажалшадта хандаба.

НАҢАА ГҮЙСӨӨГҮЙШҮҮЛДЭ - ОНСО АНХАРАЛ

Хара тамхи таталгаһаа, СПИД үбшэнһөө, архидалгаһаа, шэрэ болон сабуу үнэрдэлгэһөө нэргылэлгын асуудалнуудаар республикын семинар Харанхын техникэскэ мэргэжэлэй 18-дахи училищида болобо.

Республикын МВД-гэй Наһаа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдые эрхилдэг инспекцийн (ПДН) дарга А.Пермяков, «Феникс» гэжэ нютагай ниитын эмхиин хүтэлбэрилэгшэ Г.Кушнарева, РОСТО гэжэ республикын соведэй түрүүлэгшэ полковник А.Якимчук, Хяагтын доотодын хэрэгүүдэй таһагай ПДН-нэй дарга А.Гармаева, техникэскэ мэргэжэлэй 18-дахи училищийн директор А.Буянтуев, Харанхын хүдөөгэй захиргаанай толгойлогшо Н.Без-

носова гэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байгаа.

Ургажэ ябаа залуу үетэнтэй ябуулагдадаг хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха, залуушуулай дунда иимэрхүү хангалтагүй үзэгдэлнүүдтэй тэмсэлээ шангадхаха тухай бүтэмжэтэй һайн хөөрэлдөөн хуралдаан дээрэ болобо.

ҮХИБҮҮД АМАРНА

Аймагай 2856 хүбүүд, басагад зунай амаралтын түрүүшын хаһада амаржа, бээ элүүржүүлһэн, хатуужууһан байха юм. Эдэмнай 7-һоо 17 хүрэтэр наһанай бүхы

«Хилэ сахигшын эдир хани» гэһэн сэрэгэй-спортивна лагерь Советскэ Союзай Герой Гармажаб Аюрович Гармаевай нэрэмжэтэ заставада энэ жэлһээ хүдэлхэ юм.

Аймагай һуралсалай хүтэлбэрийн даабаряар хургуулинуудай дэргэдэ лагерьнууд нээгдэһэн байгаа.

ШИШОВУУД БОЛОН ПРОТАСОВУУДАЙ КОМАНДУУД ИЛАБА

Ангуушадай дунда агнуурийн буугаар мэргэлэлгээр түрүүшын мурьсөөн Бүргэтэ нютагта үнгэргэгдэбэ. Энэ мурьсөөн Хяагтын 275 жэлэй, аймагай 80 жэлэй ойннуудта зорюулагдаһан байгаа.

Агнуурийн 8 коллективэй 11 команда мурьсөөндэ хабаадаба. Шишовтоной гэр бүлын команда илалта туйлаа. Протасовтанай команда хоёрдохи, «Автомобилист» гэжэ команда гурбадахи хурунуудые эзэлһэн байна.

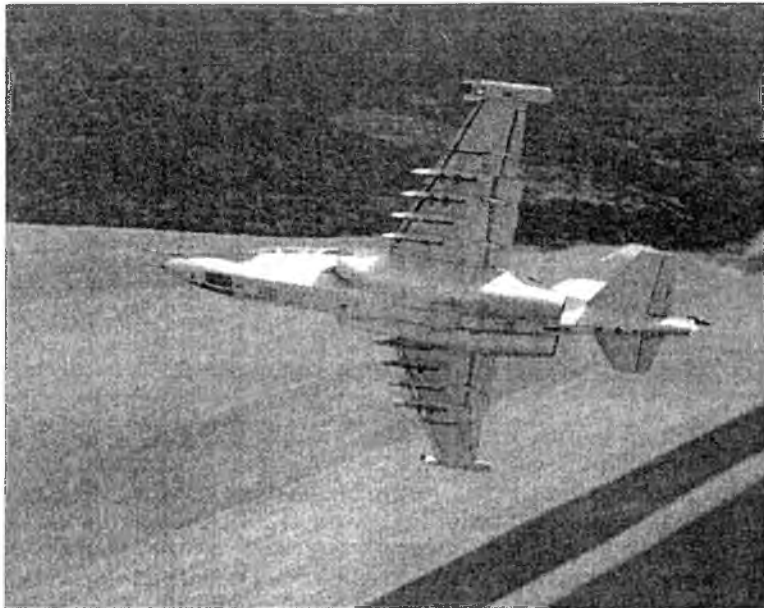
Евгений СУРМАЧ,
«Ленинское знамя»
сонинной корреспондент.

һурагшадай 31 процентнь болоно.

«Алтай» лагерьта - 50, Харанхы шадархи «Мөөрөөшэ» гэжэ нэргылэмжын лагерьта мүн лэ 50 үхибүүд амарба.

18 августа - День Воздушного флота России

В 1910 году при 4-ой Сибирской воздухоплавательной роте в Чите создана школа по подготовке мотористов-механиков для воздухоплавания. Это было первое авиационное учебное заведение в Забайкалье.

В августе того же года здесь произошло событие, не имевшее аналогов от Урала до Владивостока. Дело в том, что по инициативе авиаторов 4-ой Сибирской воздухоплавательной роты в Чите была устроена «авиационная неделя», в ходе которой проводились лекции, доклады и беседы о воздухоплавании, выполнены практические полеты:

владельца электростанций инженером Поляковым. Трудно сказать, какова истинная цель приобретения столь необычной в то время покупки, но именно на нем в августе 1910 г. И.Н. Виноградов после нескольких предвзятых тренировок пробежек на местном ипподроме впервые покорила забайкальское небо.

В сентябре 1911 года было принято, по сути дела, историческое решение о создании в русской армии шести авиационных отрядов. И вот здесь-то произошло событие, которое дает право сказать, что Забайкалье сыграло важную роль в рождении, становлении и развитии Военно-воздушных сил страны. Дело в том, что первый в России авиационный отряд был сформирован на базе 4-ой Сибирской воздухоплавательной роты.

вписала в свои страницы много замечательных событий. В частности, в 1925 году авиаторы Забайкалья принимали участие в обеспечении международного перелета Москва-Пекин. В августе 1929 г. в Чите проходил полную предполетную подготовку самолет АНТ-4, выполнявший международный перелет из Москвы в Нью-Йорк. В 1938 г. в Чите была создана 30-ая школа пилотов-истребителей, в которой начал свою дорогу в небо человек-легенда, прославленный советский летчик Алексей Петрович Маресьев. В августе 1939 г. забайкальские летчики из специальной группы под командованием капитана Звонарева на Халхин-Голе, на самолетах И-16, впервые применили реактивные снаряды класса «воздух-воздух».

ЗДЕСЬ КРЕПКИ

КРЫЛЬЯ РОССИИ

Казалось бы, Чита находится очень далеко от центральных регионов, где вершится судьба государства, но эти огромные расстояния еще в начале 20-го века не были причиной того, чтобы наш город стоял в стороне от значительных вех в авиационной истории страны, не раз становился непосредственным участником, а то и центром этих событий.

Развитие авиации в Забайкалье началось с того, что в феврале 1904 г. в Чите одной из первых в России была сформирована 4-ая Сибирская воздухоплавательная рота под командованием капитана Борескова. Такие же роты на восточной части царского государства были созданы в городах Иркутск и Спасск-Дальний. Но судьба распорядилась так, что именно читинская рота самой первой из подобных формирований была применена для ведения боевых действий в ходе русско-японской войны.

Боевые задачи, поставленные личному составу роты, заключались в том, чтобы наблюдать за расположением и передвижением войск противника и корректировать огонь своей артиллерии. Что и говорить, скромными были и возможности тех средств, которыми располагали воздухоплатели. С помощью привязанных воздушных шаров, наблюдателей поднимали на высоту не более 300 метров. В ясную погоду расположение и перемещение войск противника наблюдались на расстоянии 6-7 верст и передавались с высоты до

100 метров в рупор, а с большей высоты - записками, которые сбрасывались в конвертах с песком, или по телефону. Последнее было очень дорогим удовольствием, и потому использовалось очень редко. К сожалению, боевая работа наших воздухоплателей не смогла повлиять на печальный для России исход русско-японской войны, но, тем не менее, первый опыт боевого применения читинского воздухоплавательного подразделения оказался положительным. Во-первых, после окончания русско-японской войны по решению

военные авиаторы воздухоплавательной роты совершили на воздушных шарах полеты по маршрутам Чита-Чинданти и Чита-Кубухай. Все это было интересно и ново для жителей края, но

Забайкалье сыграло важную роль в рождении, становлении и развитии Военно-воздушных сил страны.

военного министерства России от всех военных округов стали срочно формироваться воздухоплавательные роты и отряды. И, во-вторых, с этого времени в военном лексиконе твердо и надолго, вернее, навсегда, установилось такое понятие, как «воздушный противник».

самым впечатляющим моментом «авиационной недели» стал первый в истории Забайкалья, Восточной Сибири и Дальнего Востока рекламно-демонстрационный полет, выполненный читинским пилотом-самоучкой И.Н.Виноградовым на самолете «Блерио», который в свое время был закуплен сыном читинского

Об этом (14) 28 ноября 1911 года штаб Иркутского военного округа первым доложил в военному министру.

Первые самолеты французского производства

Перечень подобных событий можно продолжать и продолжать. В него входят подвиги забайкальских авиаторов на фронтах второй мировой войны, освоение четырех поколений самолетов реактивной авиации и даже покорение космического пространства, поскольку среди командиров

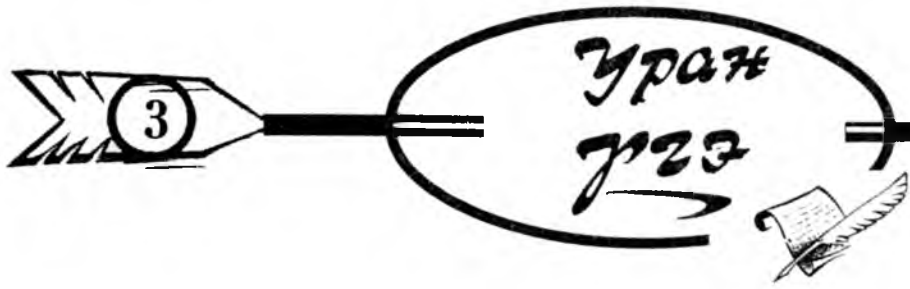
«Фарман» поступили в отряд летом 1912 г., а в 1914-м году началась первая мировая война. В первые же дни войны авиаотряд был переименован в 6-ую авиационную роту и направлен в г. Одессу, где воевал на Западном и Румынском фронтах.

К сожалению, дальнейшие следы первого в России авиационного отряда затерялись в вихре военных событий, но крылатая биография Забайкалья на этом не закончилась и

космических кораблей были бывшие летчики-забайкальцы Г. Добровольский, служивший в истребительном полку в Безречной, В. Титов - летчик вертолетного полка, дислоцировавшегося в Нерчинске.

Почти 100 лет Чита была авиационным центром Забайкалья. Таковым и остается поныне.

Полковник запаса
Борис РОДИКОВ.

Дэлхийн уран бэлгэд дээжсэһээ
Г.Х.АНДЕРСЕН

ХҮДООГЭЙ БАХА

Энэ худагай гүнзэги хэн тула ооһорын нилээд ута. Дүүрэн уһатай хүнэгэй дээшэн татагдахада, сахань нилээн хүжүүн болодог. Худагай уһанай арюун сэбэрхэнше хаань, туяануудайн дээрэн тудадатгүй тула, наран тэндэ толорхо аргагүй юм. Наранай элшэнүүдэй тудадат газартан шулуудай забһараар ногрохон хүбхэн ургана.

Эндэ хүдөөгэй бахануудай ехэ бүлэ байрланхай юм. Худагаархин тэдэниие нүүдэлшэд гэжэ нэрлэдэг. Тэдэнэр хүдөөгэй хүгшэн бахые түрэлнай гэжэ тоолодог тула, тэрэнэй үри саданарые «уһанда шунгахаяа ерһэн «зуһаланшад» гэлсэдэг. Харин эдэ «зуһаланшадта энэ хуурай газар» ехэл зохидшоогдоо. Худагай нойтон ханануудые тиггэжэ хүдөөгэй баханууд нэрлэдэг гэжэ.

Энэ хүгшэн нэгэтэ аяншалһан юм. Дээшэн үргэгдэн уһатай хүнэг соо тэрэ орошоһон бэлэй. Үндэртэ айхабтар гэрэлтэй байжа, нүдэдэнь харгажа хордобо. Хүнэгһөө хүржэ, бээ тэрэ абарһан юм. Дээрһээ уһаадаа, уһанда нюргаа шангаар сохюулжа, ехээр үбдэшөөд, аяр гурбан хонгогто хүл дээрэ бодоогүй. Үндэртэ үни болоошөгүй хаа, энэ худагынь бүхы юртэмсэ бэшэ гэжэ бусад олон баханууд мэтэ ойложо абанһан гэжэ ха. Тэрэ үндэртэ ямар юмэнэй байдаг тухайда хүдөөгэй хүгшэн баха хөөрхэ байгаа, теэд тэрэнһээ юмэ һурахада, оройдоошье харюусадаггүй зантай кадань хэншье асуугагүй юм.

- Пэй, саашаа, үзэлэй муухай хүгшэн даа, - гэжэ эдирхэн ногоон баханууд тэрэниие дурагуйлхэхэ. Жэрхэмшэг, эрэмдэг! Үхибүүдын, аша, зээнэрынше нимэл бузар муухай шабхай түрэхэ!

- Тиигэжэ магадшөгөй, - гэжэ харюудань хүгшэн баха хэлэдэг. - Тэдэнэй али нэгэнэнь толгой соо, магад миннихи соошье эрдэни шулуун хадагалаатай байжашье болохо.

Ногоон баханууд эдэ үгэнүүдын нүдөө бэлтылгэн шагнажа, нимэрхүү удхатай хөөрөөндэ тэдэнэр дурагуйл хэн тула худагай оёор руу шунгашанһан бэлэй. Харин эдирхэн хүдөөгэй баханууд өөһэдүгөөрөө омогорхон, хойто хүнүүдэе утаар жийдэг гэн. Тиигэжэ эрдэни шулуун гансал минни толгой соо гэжэ тус тустаа бододог байгаа. Иигэжэ бододог болоходоо, толгойгоо үлүүдэ хүдэлгэхэгүйе оролдодог аад, хүгшэн бахаһаа тэрэ эрдэни шулуун гэдэгнай одоо юун гэшэб гэжэ һурабад.

- Тэрэ айхабтар гоё һайхан, ехэл дээгүүр үнэ сэнтэй, - гэбэ хүгшөөдэй. - Ямар бэ гэжэ тэрэниие зураглажа шадахагүйб. Тэрэн тухайда намһаа бэшэ бү һурагты, асуудалнуудта би харюу үгэдэггүйб.

- Эрдэни шулуун минни толгой соо сохом үгы, - гэжэ эгээл жаахан, эгээл муухай түхэлтэй баха дуугарба. - Тиймэ гоё һайхан юмэн намда хэрэгтэйше бэшэ. Бусад олоной энэндэ атаархаха байбаль, одоо һайн гэжэ аал? Үгы даа, би тэрэн тухай оройше һанаата болоногүйб. Харин, энээхэн худагайнгаа ханын дээдэ эрмэгтэ гаража, оршон тойрони

харабал, ягаашье һайн һэм даа. Тэрэ дээрэ хэлшэжэ гоё һайхан байһан лэ байха.

- һууһан газартаа һуу саашаа! - гэжэ хүгшөөдэй баха хориглобо.

- Эндэ байхадаа булгание танинаш, шамайешье бүгдэ мэдэнэ, дээрһээ буутша хүнэгһөө болгоомжоло! Тэрээр даруулжа бү орхи! Хүнэг руу гэнтэ унашоо һаа, тэндэһээ түргэн хүржэ гара. Намдал адляар нимэ урагшатай һайнаар тэрэ дээрһээ унахань бэрхэтэй юм! Арһа, яһамниш ягаашьегүй бүтэн үлэһэн гэшэ!

- Ква! - гэбэ бишыхан баха. Энэнь манайхар болоходо, «Айг» гэнэн болоно.

Худагай эрмэгтэ хүржэ, газар дайда хараха дуран тэрэниие амар байлгахаяа болибо. Сэсэг набша, зүлгэ ногоо үзэхэ эрмэлзэлтэй болобо! Үлгөөдэр үлгөөгүүрын тэдэнэй һуудаг газарта дээшэ үргэгдэжэ ябанһан хүнэгэй туһан боложо жажуудань удаарамсарнь, бишыхан бахын зүрхэн түргэн сохилжо, шадалаа эршэдхэн, хүнэг соо хүржэ орошобо. Тэндэ хүдэлэнгүй бээ нюугаад һуухадань, уһантай хамта газарта саанаха саажархиба.

- Ямар муухай юмэ гэшэб! - гэжэ нэгэ хүн тэрэниие хараад, модон улатай гуталаараа үдхэлхэдөө, шүүдэ лэ гэмтээрхэн алдаба. Үндэр халаахай доро тэрэ баха хороһон байжа, бараттай гарсалдаба. Аюуһаа тэрэ зайлахада, оршон тойронгой ногоонэй эшэнүүдые анхаран хараба, дээшэ үлхэхэдөө, наранай элшэдэ нэбтэ харбууһан халаахайн набшануудай сэл ногоохон үнгөөр һаруулан байхые оёорбо.

- Эндэ худаг соохиһоо үзэмжэ һайхан лэ! Бүхы һанаа энэ үнгэргэхөөр, - гэжэ бишыхан баха бахархан хэлэбэ. Эндэхи дайда һайхашаажа, нилээд удаан һууба. Үшөө саашадаа юун байдаг хаб? Эндэ хүржэ эрээл хадаа тодо һайн хадуужа абаха ёһотой гэшэ.

Иигэжэ хэлээд, тэрэ яаралтайгаар ялтарган ябаһаар, харгы дээрэ гаража ербэ. Наран нүдэ руу сэхэ шарана, харгын тоһон дээрэн тунана, тиигэшье һаань, бишыхан баха харгы хүндэлэн хүржэл мэдэбэ.

- Орон дэлхэй гэдэгнай эндэл юум ха юм даа. Тойроод ямар һайхан гэшэб! Зүрхэ сэдхэли зохолшоһон шэнги байнал!

Үнише болонгүй горхондо тэрэ тулажа ербэ. Эндэ хүхэ дэлбэтэй сэсэгүүд ургана, үдхэн набшатай бургааһад баглайдана. Горхойн эрьэ зубшаадолоогонь, нохойн хоншоорой эшэнүүд хүшэгэтэн ногоорно. Тоолошогүй олон үнгэ һайхан сэсэгүүд нүдэ баясуула. Тэдэн дээгүүр нэгэ эрбээхэй ниидэнэ. Нугын нэгэ сэсэг эшэһээ таһаран дэгдээ, түби дэлхэйн дуулимда иигэжэ сэнгэнэ гэжэ тэрэниие бишыхан баха һайхашаан харана. Тиймэ даа, тэрэнэй сэдхэл тон лэ зүб ойлгоно гэшэл.

- Иймэ хүнгэн солбон би байхаяа ягаа гэшэб! - гэжэ бахахан һанаа алдаба. - Ква! Ай, ай, даа. Яһан һайхан дайдаб даа!

Горхойн эрьедэ бишыхан баха найман үдэр, найман һүни байжа, садатараа эдеэлбэ. Юһэдэхи үдэрэй үлгөөгүүр уураг тархидань шэнэ бодол түрбэ:

- Урагшаа! Гансал урагшаа! һайнһаа һайе хүлээдэггүй, теэд энэ бахада ямар тиймэ найдал түрбэ гэшэб даа? Өөртэни ади бишыхан хүдөөгэй бахатай,

үгыше бол намагай ногоон хоёр бахануудтай ушарха дуран тэрэндэ бин болобо хаяа? Үнгэргэжэ һүниин һэбшээн танил абяануудые шэхэндэнь дуулгаа һэн; түрэлхидынь дүтэ шадар бинл хаш.

- Ажаһууха арюухан! Худаг сооһоо гараад, халаахай доро һууха, тоһотой харгы дээгүүр хүрэхэ, горхойной нойтон эрьэ дээрэ амарха гэшэ хэды ехэ жаргал бэ! Иигээд зогсожо болохогүй - урагшаа! Урагшаа! Хүдөөгэй бахануудые, үгыше һаа намагай ногоон бахануудые олохо хэрэгтэй. Хани нүхэдгүйгөөр ажаһуухань уйтай. Дэлгэр байгаалшые уйтан мэтээр үзэгдэдэг болошохол!

Иймэ бодол толгойдоо оруулаад, хүдөөгэй бишыхан баха аяншалгаа үргэлжэлүүлхэ гэжэ шидэдэб.

Талые хүндэлэн хүрөөр ябажа, хуһан хүрээтэй ехэ һужаагта хүржэ, ногоон шэдхэ руу шагааба.

- Таңда эндэ дэн пойтон бэшэ гү? - гэдэбэ тэндэхи баханууд. - Танай ерһэндэ бидэ ехэ баяртайбди. Та тайжа гүт, али дангина гү? Энээндэшье хамаа юун байба гэшэб даа, айлшархангүй, гэртэ эрһэн шэнги эндэмнай байгты.

Үдэшлэн тэрэниие гэр бүлын дуу хатарай зугаа нааданда урибад. Хуу дууһандаа эгээлэй хүнүүдэйхидэл шэнги байба. Дуу дорьбоонийн ехэ аад, ирагуу һайхан дуу, хүжэм тон үсөөхэн. Үдэһын эдеэ энэ дурадхабагүй, харин ууха ундан далай ехэ - хоолой хото руугаа зюулжэл мэдэлши.

- Аяншалгаа саашань үргэлжэлүүлхэмни, - гэжэ үзэмжэ һайхан тээшэ сэдхэлээ татууһан мэтэ хүдөөгэй бишыхан баха дуугарба.

Тодо хурсаар ялалзан одо мүшэдые тэрэ харан, тэргэд харын туша доро ябаба, үүрэй сайхые, наранай мандахые шэртэжэ, шанха дээшэ тэнгэри өөдэ тэгүүдэгые тэрэ үзэбэ.

- Би үшөөл худаг соогоо гэшэл хаб. Энэ худаг анхан минни байһан худагһаа өөрсэ ондоо шэнжэтэй. Үшөөл дээшэ гараха ээргэтэй. Дээшээ! Дээшэмни татаһан эрмэлзэл намда эндэ амар байлгангүй!

Түб түхэрээн дүйсэн харын уулын саанаһаа мандахада, баярланһан энэ баха иигэжэ бодобо: - Томо хүнэг ялалзаба хаяа? Тэрэниие наашань буулгаа һаань, досоонь орожо, үшөө дээшээ дэгдэхэ бэшэ аалби. Магад энэ наран ехэ хүнэг багаашье аалам? Айхабтар томо, харгама ялагар. Тэрэн соо бидэ бултааран багтахабди. Тохөөлдогшо энэ ушарые миил һула хараад алдажа огто болохогүй! Ай! Ямар һаруул гэрэл бэ! Хүгшэн эжымнай дурсадаг тэрэ эрдэни шулуун энэһээ һаруул байгаагүй ёһотой. Теэд лэ тиймэ эрдэни шулуун намда байхагүй, тэрээгээр яһамнишьеб даа. Үгы даа, би иймэ дээшээ, ялалзама үндэртэ, үлзы жаргал тээшэ тэгүүлхэмни! Би эрид шидэдэб, теэд түрүүшынгээ алхам хэхэмни намда айдаһатайл байна. Тиймэ алхам гэшэмнай шог зугаагай юумэн бэшэл даа! Теэд лэ нимэ алхам хэхэ хэрэгтэй. Урагшаа! Ута Замай эхин тээшэ урагшаа!

Бэшэ олон бахануудай зүрхэлхэгүй холо зайе бишыхан баха бүхы хүсээ эршэдхэн хүржэ, хүдөөгэй харгы дээрэ гарашаба. Оршон тойронхи газарта хүнүүд

ажаһуудай байба. Тойроод алим жэмстэй сэсэрлигүүд, эдэб эдеэ ургууһан огород харагдана. Томохон халуустын набшанууд доро баха амархана тогтобо.

- Ямар гайхалтай һайхан юмэн байдаг юм гэшэб! Иймэ байха гэжэ оройдоошье мэдэдэггүй гэшэб лэби! Энэ юртэмсэ яһан уужам ехэ бэ, ямар юмэн эндэ үгыб даа! Яаралгүйхэн һуужа, эдэ бүгдые анхаралтай хаража абаха ёһотой гэшэб.

Огород руу баха хүржэ оробо. - Ягаа һайхан юум бэ? Сэнгэлиг гэшэб! - гэжэ баха һүхирбэ.

- Тиймэ байнгүй яахаб! - гэжэ халуустын ногоон хальһан дээрэ һууһан үһэтэ хорхой үгэлбэ. - Энэ минни набшанһан эндэхи бэшэһээ үлүү ехэ. Түби дэлхэйн хахадынь энэ набшаһамни халхална. Тиигэбэшье һаань, эиэһээһээ оройдоошье хохидодоггүй гэшэб.

- Ко-ко-ко! - гэнэн абяа баха соносбо. Энэнь таһяануудай ержэ ябанһан соносхол байба. Бэшэһээ дахуулаад ябагша таһяа хёрхо харасатай хаш. Халуустын ногоон хальһан дээрхи үһэтэ хорхойе дары оёорлоод, хушуугаа тэрэн тээшэ шэглүүлбэ. Тийхэдэнь үһэтэ хорхой газарта унаад, хүльбэрбэ, годигонобо. Таһяа түрүүн нэгэ нүдөөрөө шагаажа хараад, һүүлдэнь нүгөөдэ нүдээ шэглүүлбэ. Ямар ушарһаа иигэжэ годигонһынь ойлогжо ядаба.

«Иигэжэ годигонһынь өөрын дуран зоргонһоо бэшэл хаш» гэжэ таһяа бодоод, тоншохоёо дахин забдаба. Энэ аашаһаань баха ехэл хүрдэжэ, таһяа дээрэ сэхэ хүржэ буушаба.

- Энэмнай үшөө нимэ бы! Аршалха хамгаалалтай байха бы! - гэжэ таһяа хашхарба. - Харатгылши даа, яһан жэрхэмшэг юмэн байдаг юм! Эдээнэй ногоон үлөөдэһэн намда хэрэггүй. Хото хоолойн зоболон, - гээд, таһяа буруу харашаба.

Хажуудахи таһяануудын үгынь зүбшөөбэд хаш даа, дахасалдаад саашаа ябаба.

- Өөрыгөө абаржа шадабаб даа! - гэбэ үһэтэ хорхой. - Айжа ухаагаа алдажархидатгүйл хадаа бусадай туһагүйгөөр бээ абардаг гэшэб. Таниие харахада, ехэл жэрхэмшэг муухай байнат. Өөрынгөө гэр бараан соо амар хэбтэжэ болохогүй юм гэшэ гү? Ай, халуустын аятайхан хоншуун! Халуустынгаа хальһанай хаанаһана байһые ойлогобоб. Өөрын гэрһээ һайхан юумэ хаана байхаб даа. Дээшээ мүлхихэл хэрэгтэй.

«Тиймэ, тиймэ, дээшээ, - гэжэ баха өөртөө хэлэбэ. - Нам шэнги энэ үһэтэ хорхой дээшээ түгүүлхээ хүсэһэ. Тэрэ ехэл уруу дуруу. Ехээр айлахада тиймэ болоншыегүй яаба гэшэб! Бидэ бултадаа дээшээ болохо дурагтайбди. Иймэ бодолһоо баха толгойгоо үлүлгэбэ. Энэнь тэрэндэ нилээдгүйхэн хүшэр бэлэй.

Эндэхи хүдөөгэй айлай орой дээрэ аистнууд уурхайгаа түхээрэнхэй һэн. Аист эсэгэ аист эхэ хоёр ходел дуугаралсаха, олые шашалдаха,

- Яһан үндэртэ байдаг юм - гэжэ бишыхан баха гайхаба. - Иймэ үндэртэ гарадаг һайб.

Энэ гэр соо хоёр оюугада байдаг һэн. Нэгэниинь уран шүлэгшэ, нүгөөдэнь байгаали шэнжэлэгшэ. Нэгэниинь Бурханай байгуулагша дайда дэлхэе арюухан удхатай богонихон шүлэгүүд соогоо магтан дуулаха, нүгөөдэнь ушар үйлэ бүхэнэй уг унгин, тэдэнэй нягта холбооний тайлбари дээрэ нэтерэн

оролдохо. Энэ нүгөөдэе бүхы юртэмсэ айхабтар хүшэр, тоо бодолгото таабари мэтээр үзэгдэхэ. Тэрэ тоолохо, үдхэхэ, хубааха, хамагые хара ухаагаараа туйлажа ойлохо мэдэхын түлөө оролдохо, эб нэгэнээр бүгдэ юмэнэй эблэрэнхэй байһанда гайхаха, магтаха - энээн тухай сэдхэлээ доһолгон ухаатай сэсэн зугаа дэлгэхэ. Юрэдөө энэ хоёр оюугада ехэл хүхюутэй согтой залуу хүнүүд бэлэй.

- Харалши, бахын ёһоорхон нэгэ зүйл, - гэжэ байгаали шэнжэлэгшэнь хэлэбэ. - Спирт соо хэжэ хадагалахал байгаа.

- Хоёр нимэ юмэтэй ха юмши, - гэжэ уран шүлэгшэ хэлэбэ.

- Энэнэй ойронь бү хүрэ. Ажанидаржа сэнгэ лэ.

- Жэрхэмшэг муухайн одоол гайхалтай гоёл! - гэжэ нүгөөдэнь бахархаба.

- Толгой соонь эрдэни шулуунай байдагта этигэдэг һаа, отолжо шэнжэлэг хэлгэдэ арсахагүйл байгаа, - гэбэ уран шүлэгшэ.

- Эрдэни шулуун бахын тархи соо! - гэжэ шэнжэлэгшэ элбэг наадан болгобо. - Байгаалие ёһоорхон оройлогот хүн байналши.

- Домог болгон иигэжэ хүнүүдэй үлгэрлэдэгын хэды һайхан бэ! Иймэ муухай амитаңда эрдэни шулуун ноуулаатай байдаг гэжэ удхалһаниинь яһан гүнзэги удхатайб. Хүнүүдтэшье энэнь сэхэ хамаатай. Эзопые, Сократые һанаанд оруулали даа.

Саашань бахада үгэнүүд дуулабаггүй, соносоһонийнгоо хахад хухадешье ойлохо тухагүй байба. Эдэ хоёр нүхэд алад үнгэржэ, спирт соо орохо үйлэ тэрэнһээ зайсаба.

- Эрдэни шулуун тухай хүнүүд дуулаһан байба. Ягаа бэрхэ тэрэ намда үгы байба гэшэб. Хара муухай тодхорто дайруулаха байгаалби.

Гэрэй орой дээрэ байгаашад доржогонолдобо. Эсэгэ аист гэр бүлынхидтөө һургаал хэлэнэ, тэдэнь нүдэдөө хялайган, огород соохи хоёр залуушуулые шэртэнэ.

- Хүн гэшээ өөрыгөө айхабтар дээгүүр сэгнэдэг амитан, - гэжэ аист һургаал хэлэнэ. - Тэдэнэй шашадахые шагһыт! Ямарше удхагүй үгэнүүдые уһан шэнгээр урдахуулаха. Хэды уран һайхан, баян хэлэтэйбиди гэжэ тэдэ һүрхэйтэдэхэ. Тэрэн ямар хэлэн нотаг руу зөөжэ ошобол, бэе бээ ойлолсожо шадахаа болидог лэ. Маанадые хараад үзэгтэй! Манай абяан хэндэшье ойлогсотой, түби дэлхэйн алише нотагта хэлыемнай мэдэхэл! Данидашье, Египедтэшье. Ай даа, хүнүүд. Тэдэ өөһэдөө ниидэжэшье шададаггүйл! Түмэр харгы гэшээ гэжэ нэгэ юмэ тэдэ байгуулаа боложо, яһала түргэн ябажа шадана. Теэд тэрэнһээ боложо, хэды олон хүн усалда орожо үхэнэб! Иймэ бодолһоо хоншоорни хүйтэ даанал! Үгы даа, эдэ хүнүүдгүйгөөр байбал, холо дээрэ! Бахануудай, годин хорхойнуудай байгаа сагта хүнүүдгүйгөөр бүрил һайн ажаһуухабди.

- Ямар гүн удхатай үгэ гэшэб! - гэжэ бишыхан баха бодобо.

- Үндэртэ байдаг хадаал габыа ехэртэ байһан лэ байха. Аистын агаарта дэгдэн ниидэхыен тэрэ харахадаа бүрише бахархаба. Яһан гоёор тамарна гэшэб! Иймэ үндэртэ үшөө хэнишье хаража үзөөгүйб.

(Түгэсхэлын 8-дахи нюурта).

Понедельник, 18

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

ПРИНОСИМ ИЗВИНЕНИЯ ЗА ПЕРЕРЫВ В ВЕЩАНИИ ДО 13.00 В СВЯЗИ С ПРОФИЛАКТИЧЕСКИМИ РАБОТАМИ.
13.00 - НОВОСТИ.
13.15 - «ГОРДОСТЬ И СТРАСТЬ».
15.45 - НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ.
16.00 - НОВОСТИ.
16.15 - КОМЕДИЯ «РУСАЛКИ».
18.00 - «НА УГЛУ, У ПАТРИАРШИХ-2».
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.20 - СМЕХОПАНОРАМА.
19.50 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
20.50 - «ГРАНИЦА. ТАЕЖНЫЙ РОМАН».
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - «СЫЩИК БЕЗ ЛИЦЕНЗИИ».
23.40 - «ТАЙНЫ ВЕКА. «ПРОКЛЯТЫЕ ЗОЛОТА ИНКОВ».
00.30 - НОЧНОЕ «ВРЕМЯ».
01.00 - ФИЛЬМ «СТРАХ».
01.55 - «ТЫСЯЧЕЛЕНИЕ».

«РОССИЯ»

6.00, 6.30, 6.53, 7.23, 7.53, 8.23, 8.53, 9.30 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!

БГТРК

6.10 - «САГАЙ СУУРЯАН».
6.25, 9.25 - МУЗЫКА НА КАНАЛЕ
6.45, 8.15 - БАЙГАЛ.
7.15, 7.45, 8.45 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
7.20, 8.50 - ГОРОСКОП.
8.20 - РЕК-ТАЙМ.
9.10 - ВЕСТИ НЕДЕЛИ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

9.45 - «ГОЛЫЙ ПИСТОЛЕТ».
11.25 - «ХА». МАЛЕНЬКИЕ КОМЕДИИ.
11.40 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
12.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

12.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
12.40 - « СЛОВО О ЗЕМЛЕ БУРЯТСКОЙ».

КАНАЛ «РОССИЯ»

12.50 - КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ.
13.50 - ЭКСПЕДИЦИЯ С ИВАНОВОМ ЗАТЕВАХИНЫМ.
14.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
15.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

15.10 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
15.15 - РЕК-ТАЙМ.
15.20 - БАЙГАЛ.
15.20 - ГОРОСКОП.

КАНАЛ «РОССИЯ»

15.30 - ЧТО ХОЧЕТ ЖЕНЩИНА.
16.30 - «СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ».
17.30 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.

БГТРК

17.40 - БАЙГАЛ.
17.55 - РЕК-ТАЙМ.
КАНАЛ «РОССИЯ»
18.00 - ВЕСТИ.
18.10 - «ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК».
19.05 - «ЛИНИЯ ЗАЩИТЫ».
20.00 - «КОМИССАР РЕКС».
21.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

21.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
21.45 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

21.50 - «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ»
21.55 - «КАМЕНСКАЯ».
23.00 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-3».

БГТРК

24.00 - ВЕСТИ+.
00.15 - ГОРОСКОП.
КАНАЛ «РОССИЯ»
00.20 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
00.40 - «СТРАННИК».
02.25 - ФУТБОЛ РОССИИ.
03.00 - «ЛЮБОВНИЦА».
04.45 - ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ.
05.00 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».
05.45 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.

НТВ

7.00 - УТРО НА НТВ.
9.50, 14.40 - «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-2».

11.00 - СЕГОДНЯ УТРОМ.
11.20 - ФИЛЬМ «А СПАТЬ С ЧУЖОЙ ЖЕНОЙ, ХОРОШО?».
13.00, 16.00, 18.00, 20.00, 23.00.
02.05 - СЕГОДНЯ.
13.30 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
13.35 - СТРАНА СОВЕТОВ.
15.50 - КРИМИНАЛ.
16.35 - ПРИНЦИП ДОМИНО.
18.30 - «СКОРАЯ ПОМОЩЬ-3».
19.25 - ВНИМАНИЕ: РОЗЫСК!
20.35, 00.55 - «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ».
21.45 - «КРОТ».
23.40 - «КЛАН СОПРАНО».
02.35 - «РОССИЯ В ГЛОБАЛЬНОМ МИРЕ. ПЛАТА ЗА ВХОД».

СТС - «БАЙКАЛ»

7.00 - «ЗАК И СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ».
7.25 - «БИТЛДЖУС»
7.50 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ».
8.15, 10.00 - АФИША.
8.30 - «ДРУЗЬЯ».
9.00 - «ЗАЧАРОВАННЫЕ».
ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00 - «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ».
18.00 - «ДРУЗЬЯ»
18.30 - «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС».
19.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».
20.00, 24.00 - ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!
20.30 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
21.00 - «ЗАЧАРОВАННЫЕ».
22.00 - «РОКОВОЕ ВЛЕЧЕНИЕ».
00.30 - ДЕТАЛИ.
01.00 - «ЭНТЕРПРАЙЗ».

АРИГ УС

7.50 - ЧУДЕСА КИНО.
8.20 - МУЛЬТФИЛЬМ.
8.45 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
9.30 - ФОРМУЛА УСПЕХА.
9.50 - ПОГОДА. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
10.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
11.05 - ФИЛЬМ «СЫСКОЕ АГЕНТСТВО «ФЕЛИКС»».
ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00 - ТИТАНЫ РЕСЛИНГА НА ТНТ.
18.00 - ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО.
18.30 - МУЛЬТФИЛЬМ.
18.40 - ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
18.45 - НАШИ ПЕСНИ.
19.00 - БРЕМЯ ДЕНЕГ.
20.00 - ДОК. СЕРИАЛ «ТАЙНЫЙ МИР».
20.40 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА.
21.00 - ОКНА.
22.00 - ДОМ. ПОГОДА.
23.00 - КОМЕДИЯ «ЧУВАКИ».
00.55 - ЭРОТИЧЕСКИЙ ТРИЛЛЕР «ИЗМЕНА».

ТИВИКОМ

7.50, 19.55 - ЛОСК. ПОГОДА.
8.00, 13.25 - БЕЗУМНЫЙ МИР.
8.30, 17.50 - «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС, ИЛИ МОГУЧИЕ РЕЙНДЖЕРЫ».
8.55, 17.25 - ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ».
9.20, 17.00 - «КИБЕР -9».
9.45 - «МАЛКОЛЬМ ПОСЕРЕДИНЕ».
10.15 - «КРУТОЙ УОКЕР».
11.15 - «МАГАЗИНЧИК ЗА УГЛОМ».
14.00 - «ВИНО ЛЮБВИ».
14.55 - НАРОД ПРОТИВ.
15.30, 22.30 - «24». ЛОСК. ПОГОДА.
15.50, 21.20 - «КОБРА-2».
18.15 - «ШЕРЛОК ХОЛМС И ДОКТОР ВАТСОН».
20.05 - МУЗ. ПОЗДРАВЛЕНИЯ.
20.30 - КАЛЕНДАРЬ РАБОТ ОТ А. КУШНАРЕВА.
20.55 - М/С «ЦАРЬ ГОРЫ».
23.05 - ФИЛЬМ «ЧЕРНОКНИЖНИК».

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00 - НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
11.10 - «РЕБЯТА ИЗ НАШЕГО ГОРОДА».
12.00 - СМЕХОПАНОРАМА.
12.35 - ДИСНЕЙ-КЛУБ.
13.00 - НОВОСТИ.
13.05 - ДЕТЕКТИВ «ПОВТОРНЫЙ ПРОСМОТР».
14.30 - СКАНЕР.
15.00 - ШОУ «ГОРОД ЖЕНЩИН».
16.00 - НОВОСТИ.
16.15 - КОМЕДИЯ «С ДЕВЯТИ ДО ПЯТИ».
18.00 - «НА УГЛУ, У ПАТРИАРШИХ-2».
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.25 - САМИ С УСАМИ.
19.50 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
20.50 - «ГРАНИЦА. ТАЕЖНЫЙ РОМАН».
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - «СЫЩИК БЕЗ ЛИЦЕНЗИИ».
23.40 - ЛУБЯНКА. «ГЕНИЙ РАЗВЕДКИ». ФИЛЬМ 1-Й.
00.30 - НОЧНОЕ «ВРЕМЯ».
01.00 - НА ФУТБОЛЕ.
01.30 - Д/Ф «ОПЕРАЦИЯ «БИСМАРК»».
02.00 - «СТОЛИК НА ПЯТЕРЫХ».

«РОССИЯ»

6.00, 6.30, 6.53, 7.23, 7.53, 8.23, 8.53, 9.30 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!

БГТРК

6.10 - ИЗ ФОНДА БГТРК. КО ДНЮ БАЙКАЛА.
6.45, 8.15, 9.25 - БАЙГАЛ.
7.15, 7.45, 8.45, 9.10 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
7.20, 8.50 - ГОРОСКОП.
8.20 - РЕК-ТАЙМ.
9.15 - ТРИ, ЧЕТЫРЕ...

КАНАЛ «РОССИЯ»

9.45 - «КАМЕНСКАЯ».
10.45 - «БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА».
12.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

12.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
12.40 - «УЛГУР».

КАНАЛ «РОССИЯ»

12.50 - КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ.
13.50 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-3».
14.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
15.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

15.10 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
15.15 - РЕК-ТАЙМ.
15.20 - БАЙГАЛ.
15.25 - ГОРОСКОП.

КАНАЛ «РОССИЯ»

15.30 - ЧТО ХОЧЕТ ЖЕНЩИНА.
18.30 - «СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ».
17.30 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.

БГТРК

17.40 - БАЙГАЛ.
17.55 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

18.00 - ВЕСТИ.
18.10 - «ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК».
19.05 - «ЛИНИЯ ЗАЩИТЫ».
20.00 - «КОМИССАР РЕКС».
21.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

21.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
21.45 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

21.50 - СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 - «КАМЕНСКАЯ».
23.00 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-3».

БГТРК

24.00 - ВЕСТИ+.
00.15 - ГОРОСКОП.

КАНАЛ «РОССИЯ»

00.20 - «РАСКРЫТЬ И ДОКАЗАТЬ».
01.15 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
01.35 - «ГЕНЕРАЛ».
04.05 - ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ.
04.20 - «ОТ ЗЕМЛИ ДО ЛУНЫ».
05.10 - «ГОЛЛИВУДСКИЕ ЖЕНЬ».

НТВ

7.00 - УТРО НА НТВ.
10.00 - НАМЕДНИ-97.
11.20 - ФИЛЬМ «ФРОНТ ЗА ЛИНИЕЙ ФРОНТА». 1 СЕР.
13.00, 16.00, 18.00, 20.00, 23.00, 02.05 - СЕГОДНЯ.
13.30 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
13.35 - СТРАНА СОВЕТОВ.
14.40, 21.45 - «КРОТ».
15.50 - КРИМИНАЛ.
16.35 - ПРИНЦИП ДОМИНО.

БГТРК

18.30 - МУЛЬТФИЛЬМ.
18.35 - В ПЕСНЕ - ДУША НАРОДА.
18.50 - ВАШЕ ПРАВО.
19.05 - ГОРОСКОП.
19.10 - ТВОЙ ШАНС. ПРЯМОЙ ЭФИР.

НТВ-3

19.25 - «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ».
20.35, 01.00 - «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ».
23.40 - «КЛАН СОПРАНО».
02.40 - ГОРДОН.
03.30 - «СОЛДАТЫ УДАЧИ».

СТС - «БАЙКАЛ»

7.00 - «ЗАК И СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ».
7.25 - «БИТЛДЖУС»
7.50 - МУЛЬТФИЛЬМ.
8.00 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ».
8.15, 10.00 - АФИША.
8.30 - «ДРУЗЬЯ»
9.00 - «ЗАЧАРОВАННЫЕ».
ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00 - «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ».
18.00 - «ДРУЗЬЯ».

18.30 - «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС».
19.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».
20.00 - ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!
20.30 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
21.00 - «ЗАЧАРОВАННЫЕ».
22.00 - КИНО НА СТС. «ПЕРЕКРЕСТОК».
00.30 - ДЕТАЛИ.
01.00 - «ЭНТЕРПРАЙЗ».

АРИГ УС

7.50 - ЧУДЕСА КИНО.
8.20 - МУЛЬТФИЛЬМ.
8.45 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
9.30, 20.45 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
10.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
11.50 - «ЧУВАКИ».
12.45 - «ЗЕМЛЯ: ПОСЛЕДНИЙ КОНФЛИКТ-2».

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00 - «НОВАЯ ЖЕРТВА».
18.00 - ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО.
18.30 - СЛУЖБА ЛИЧНЫХ НОВОСТЕЙ.
19.00 - ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА.
20.00 - «ТАЙНЫЙ МИР».
21.00 - ОКНА.
22.00 - ДОМ.
23.00 - ФИЛЬМ «БЭГСИ МЭЛОУН».
01.05 - ФИЛЬМ «СЫН ЗА ОТЦА».

ТИВИКОМ

7.50, 19.55 - ЛОСК. ПОГОДА.
8.00, 13.25 - БЕЗУМНЫЙ МИР.
8.30, 17.50 - «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС, ИЛИ МОГУЧИЕ РЕЙНДЖЕРЫ».
8.55, 17.25 - «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ».
9.20, 17.00 - «КИБЕР 9».
9.45 - «МАЛКОЛЬМ ПОСЕРЕДИНЕ».
10.15 - «КРУТОЙ УОКЕР».
11.15 - «ЧЕРНОКНИЖНИК».
14.00 - «ВИНО ЛЮБВИ».
14.55 - НАРОД ПРОТИВ.
15.30, 22.30 - «24». ЛОСК. ПОГОДА.
15.50 - «КОБРА-2».
18.15 - «ШЕРЛОК ХОЛМС И ДОКТОР ВАТСОН».
20.05 - МУЗ. ПОЗДРАВЛЕНИЯ.
20.30 - «24».
20.55 - ГРИФФИНЫ».
21.20 - «КОБРА-2».
23.05 - ФИЛЬМ «ОДИНОКАЯ БЕЛАЯ ЖЕНЩИНА».

Среда, 20

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00 - НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
11.10 - «РЕБЯТА ИЗ НАШЕГО ГОРОДА».
12.05 - САМИ С УСАМИ.
12.35 - ДИСНЕЙ-КЛУБ.
13.00 - НОВОСТИ.
13.05 - «РАЗМАХ КРЫЛЬЕВ».
15.00 - ГОРОД ЖЕНЩИН.
16.00 - НОВОСТИ.
16.15 - ДЕТЕКТИВ «ДЖЕК-ПОПРЫГУНЧИК».
18.00 - «НА УГЛУ, У ПАТРИАРШИХ-2».
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.20 - «КУМИРЫ».
ТАТЬЯНА ИВАНОВА.
19.50 - ШУТКА ЗА ШУТКОЙ.
20.30 - ФИЛЬМ «СТРЕЛЕЦ НЕПРИКАЯННЫЙ».
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - «СЫЩИК БЕЗ ЛИЦЕНЗИИ».
23.40 - ЛУБЯНКА. «ГЕНИЙ РАЗВЕДКИ».
00.30 - НОЧНОЕ «ВРЕМЯ».
01.00 - ФУТБОЛ. ТОВАРИЩЕСКИЙ МАТЧ. СБ.РОССИИ - СБ. ИЗРАИЛЯ. ПРЯМОЙ ЭФИР.
03.00 - «ДВОЙНОЕ УБИЙСТВО».

«РОССИЯ»

6.00, 6.30, 6.53, 7.23, 7.53, 8.23, 8.53, 9.30 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!

БГТРК

6.10 - ТАЙЗАН.
6.45, 8.15, 9.25 - БАЙГАЛ.
7.15, 7.45, 8.45, 9.10 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
7.20, 8.50 - ГОРОСКОП.
8.20 - РЕК-ТАЙМ.
9.15 - БАМБААХАЙ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

9.45 - «КАМЕНСКАЯ».
10.45 - «БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА».
12.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

12.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
12.40 - ХУДӨӨ НЮТАГ.
КАНАЛ «РОССИЯ»
12.50 - КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ.
13.50 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-3».
14.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
15.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

15.10 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
15.15 - РЕК-ТАЙМ.
15.20 - БАЙГАЛ.
15.25 - ГОРОСКОП.

КАНАЛ «РОССИЯ»

15.30 - ЧТО ХОЧЕТ ЖЕНЩИНА.
16.30 - «СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ».
17.30 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.

БГТРК

17.40 - БАЙГАЛ.
17.55 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

18.00 - ВЕСТИ.
18.10 - «ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК».
19.05 - «ЛИНИЯ ЗАЩИТЫ».
20.00 - «КОМИССАР РЕКС».
21.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

21.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
21.45 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

21.50 - СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 - «КАМЕНСКАЯ».
23.00 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-3».

БГТРК

24.00 - ВЕСТИ+.
00.15 - ГОРОСКОП.

КАНАЛ «РОССИЯ»

00.20 - «ПРАЖСКИЙ ИЗЛОМ». «ВОЙНА НЕРВОВ. ФИЛЬМ 1-Й.
01.15 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
01.35 - «УБИТЬ «ШАКАЛА»».
03.05 - ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ.
03.20 - ГОРЯЧАЯ ДЕСЯТКА.

04.15 - «ОТ ЗЕМЛИ ДО ЛУНЫ».
05.10 - «ГОЛЛИВУДСКИЕ ЖЕНЬ».

НТВ

7.00 - УТРО НА НТВ.
10.00 - НАМЕДНИ-98.
11.00 - СЕГОДНЯ УТРОМ.
11.20 - «ФРОНТ ЗА ЛИНИЕЙ ФРОНТА».
13.00, 16.00, 18.00, 20.00, 23.00, 02.05 - СЕГОДНЯ.
13.30 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
13.35 - СТРАНА СОВЕТОВ.
14.40, 21.45 - «КРОТ».
15.50 - КРИМИНАЛ.
16.35 - ПРИНЦИП ДОМИНО.
18.30 - «СКОРАЯ ПОМОЩЬ-3».
19.25 - ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ.
20.35, 00.55 - «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ».
23.40 - «КЛАН СОПРАНО».
02.35 - ГОРДОН.
03.35 - «СОЛДАТЫ УДАЧИ».

СТС - «БАЙКАЛ»

7.00 - «ЗАК И СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ».
7.25 - «БИТЛДЖУС»
7.50 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ».
8.15, 10.00 - АФИША.
8.30 - «ДРУЗЬЯ»
9.00 - «ЗАЧАРОВАННЫЕ».
ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00 - «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ».
18.00 - «ДРУЗЬЯ».
18.30 - «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС».

19.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».
20.00 - ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!
20.30, 01.00 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
21.00 - «ЗАЧАРОВАННЫЕ».
22.00 - КИНО НА СТС. «СВЯЗЬ».
00.30 - ДЕТАЛИ.
01.00 - «ЭНТЕРПРАЙЗ».

АРИГ УС

7.50 - ЧУДЕСА КИНО.
8.20 - МУЛЬТФИЛЬМ.
8.40 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
9.30, 20.45 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
10.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
11.05 - «БЭГСИ МЕЛОУН».
13.10 - «ЗЕМЛЯ: ПОСЛЕДНИЙ КОНФЛИКТ-2».

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00 - «НОВАЯ ЖЕРТВА».
18.00 - ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО.
18.30 - СЛУЖБА ЛИЧНЫХ НОВОСТЕЙ.
19.00 - БРЕМЯ ДЕНЕГ.
20.00 - «ТАЙНЫЙ МИР».
21.00 - ОКНА.
22.00 - ДОМ. ПОГОДА.
23.00 - «БЕЗ ЕДИНОЙ ЗАЦЕПКИ».

ТИВИКОМ

7.50, 19.55 - ЛОСК. ПОГОДА.
8.00, 13.25 - БЕЗУМНЫЙ МИР.
8.30, 17.50 - «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС, ИЛИ МОГУЧИЕ РЕЙНДЖЕРЫ».
8.55, 17.25 - «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ».
9.20, 17.00 - «КИБЕР 9».
9.45 - «МАЛКОЛЬМ ПОСЕРЕДИНЕ».
10.15 - «КРУТОЙ УОКЕР».
11.15 - ФИЛЬМ «ТРИ НЕЗНАКОМЦА».
14.00 - «ВИНО ЛЮБВИ».
14.55 - НАРОД ПРОТИВ.
15.30, 22.30 - «24». ЛОСК. ПОГОДА.
15.50, 21.20 - «КОБРА-2».
18.15 - «ШЕРЛОК ХОЛМС И ДОКТОР ВАТСОН».
20.05 - МУЗ. ПОЗДРАВЛЕНИЯ.
20.30 - «24».
20.55 - «ЦАРЬ ГОРЫ».
23.05 - ФИЛЬМ «СИНИЙ ТИГР ПРОТИВ ЯКУДЗЫ».

Четверг, 21

ПЕРВЫЙ КАНАЛ
7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00 - НОВОСТИ.
10.15 - «СЛЕДЫ НА СНЕГУ».

20.00, 23.00, 01.55 - СЕГОДНЯ.
13.30 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
13.35 - СТРАНА СОВЕТОВ.

Пятница, 22

ПЕРВЫЙ КАНАЛ
7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00 - НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».

18.40 - ДУХЭРИГ.
18.50 - ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ШКОЛА ЛИДЕРСТВА.
19.05 - ГОРОСКОП.
19.10 - УЯНГЫН ШУРЭ.

Суббота, 23

ПЕРВЫЙ КАНАЛ
7.00 - НОВОСТИ.
7.10 - «СЕЙЧАС ИЛИ НИКОГДА».

9.00, 13.00, 17.00, 20.00 - СЕГОДНЯ.
9.15, 12.55 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.

Воскресенье, 24

ПЕРВЫЙ КАНАЛ
7.00 - НОВОСТИ.
7.10 - «СЕЙЧАС ИЛИ НИКОГДА».

20.35 - «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-2».
21.45 - БОЕВИК «РАЗБОРКА В БРОНКСЕ».

ШАНДАГАНАЙ ЭНЭЭДЭН

Газарай эдээ
Гамтайгаар тариха,
Набарайнгаа хүсөөр
Һайнаар ургуулһан
Ажалша Шандаганай
Армаг хорёо руу
Оһолто хулгайшад
Ородог болобо.
Эртэ үглөөгүүр
Эрьен харахадань,
Амитадай мүнүүд
Аржылдан байба.
Эдээшэһэн хапуусань
Эдигдэшэнхэй,
Һууриһаа морхообынь
Һугалагдашанхай...
Огородшон Шандаган
Ошоо хабирба.
Хархис тонуулшадые
Хараажа оробо:
«Муу заяатан,
Модон һүүлтэн!
Таанадта хэн, юун
Табаг бэлдээ юм?
Бэлэндэ дуратай
Бэдхэнүүд даһаа!
Нүгэлөө, золигууд,
Нюдөөрөө үзэхэт!»
Хараалынь хулгайшад
Хаанаһаа дуулахаб даа,
Хойто һүнийн
Хулгайн дабтагдаа...
Шандаган гаараба,
Шангаран шааяба:
«Тонуул хэгшэдые
Тодоруулхал байхаб.
Толгой түрүүнь
Тоншожол халахаб!» -
Асари бодолдо
Абтаа нэн Шандаган.
Һайн нэгэ зүйл
Һанаа нэн Шандаган.
Эндэ огородшон
Эмнеэд абаба.
Мэхэтэйхэнээр
Михэрээдхибэ.
Хаһатай томо
Хабхаан табяа нэн,
Зантуу мантан
Занга бэлдээ нэн...

Үүршье сайжа,
Үдэр болобо даа.
Һажанан Шандаган
Һард гэн бодобо даа.
Огородоо эрьехээ
Ошон гэхэднэ,
Ядагар эбэртэй
Янгар Ямаан
Хабхаандань орошоод,
Хальбаганан байба.
Бошхо бээтэй
Бодон Гаһан
Зангадань орошоод,
Зантагашан байба.

Харата дээрмэшэдые
Харан гэхэдэ,
Огородшон Шандаган
Одоол хүхибэ.
Шадааб гэжэ
Шангаар энэбэ.
Уралайнгаа һэтэртэр
Удаан энэбэ.

ХОЁР НЮУРТА АРСАЛАН

Асари ехэ хүбшээдэ
Ан арьяатадаа зонхилоод,
Арсалан хаан хүндэтэй
Ажаһуужа байһан гээ.
Үбэлэй хүйтэн сагта
Үглөөгүүр боложо байхада,
Арсалан хаанай дулаахан
Агы нүхэнэй газар:
«Ёо-ёо-ёо, ёо-ёо-ёо!» - гэхэн
Ордоһото болоон дуулдаад,
Һүүлгүй мухар Шоно
Һүүдэлзэн орожо ерэбэ ха.
Сошон Арсалан хаанай
Собхорон бодохоо байтар,
Хүлхэлзэн орһон Шоно
Хүдэнь мургэн үгэлбэ:
«Хаан баабай! Намайе
Хайра эбгээлдээ хүртөөгым!
Үлэгшэ яар Үнэгэндэ
Үйлын муухайгаар мэхэлүүлжэ,
Һүүлгүй хоһон болошоод,
Һүхирэн, орһон ябаналби.
Харата альбан мэхэшэниие

Хатуугаар хэхээжэ хайрлымт!»
Һүр һүлдээ алдаһан
Һүүлгүй шонье харахадаа,
Эзэн хаан эхин гээр
Эльгэ хатан алдатарая,
Дамайгаар бээ бариха,
Даруу зангаа гаргажа:
«Яндан Үнэгэн шамайе
Ягаад мэхэлээб?» - гэжэ
Мэхэшэн эмьин аашые
Мэгдэхэ ханаатай асууба ха.
«Долгитой үсгээлдэр уулзааб, -
гээд,

Дорьбогүйгөөр Шоно эхилбэ. -
Обоо заһананай хажууда
Омог юумэ һуубал даа.
«Олоһоо хубаалдыш», - гэжэ
Обтон, Үнэгэндэ хандабаб.
Харуу хэнтэг Үнэгэн
Хахагш заһаһа үгөөгүй.
«Өөрөө бариуш!» - гэсгээһэн,
Өөдөө харан мэшээгээ.
Ягаад заһаһа барихыем
Яндуули заажа үгэбэл даа.
Тосхоной хажуудахи голой
Томохон соолгодо ошо гээ.
Хамаг хүнүүдэй нойрсоходо,
Хахаг хүни ошоорой гээ.
Соолгын уһа руу һүүлээ хээд,
Согсойжо удаан һуугаарай гээ.
Одоол тишхэдэй һүүлдэһини
Олон заһанан аһалдаха гээ.
Үшөө олые олзолхош гээ.
Хараалта үлэгшэнэй хэлээшээр
Харайжа соолгодо ошоо бшууб.
Уһа руу һүүлээ шэхээд,
Удаан тэсэмгэй һууба бшууб.
Үүрэй сайтар заһаһашалаад,
Үндыхэ, бодохо гэхэмни,
Даажа гаргахын аргагүй
Даншые олон заһанан
Һүүлэй һүүлдэ агсажа,
Һүүлдэм аһанан байба бшуу.
Тарган заһаһадаа хайшан гээд,
Татажа өөдөн гаргахамняб
Гэжэ ханаагаа зобоноб,
Гэдгээ үбэдхөөн зүдхэнэб.
Гайтай олон заһанан
Гаража яаш үгэбэгүй.
Үбэлэй наран мандажа,
Үргэн дайда гэрэлтэбэ.
Нойрһоо хүн зон һэрижэ,
Номгон байдалые таһалба.
Хэмгүй олон заһанан
Хэрэгтэйш бэшэ болобо.
Һүүлээ гансаарайн соолгоһоо
Һугалжа абаад, тэрьегдэхээб...
Забдажа хэдш үгээрхадан,
Заһаһаһни табижа үгэнэгүй!
Уданшыегүй эртэшэ һамгад
Уһанда соолгодо ерэбэл даа.
Һүүлээ соолгоһоо гаргахые
Һүрээжэ байжа татанаб,
Тэрэм табигдаха юм бэшэ,
Тээгээлдэһэн юумэндэл

Һугарнагүй...
Һамгад намайе хараад,
Һалга болотороо айжа:
«Һүүдхэлшэ Шоно соолгодо
Һүүлээ мүлһэндэ хүргэнхэй
Зангада орошоод, монги лай
Заадайжа, согсойжо һуунал!
Эй, эршүү, ерыт,
Эритэ мадагаа асарыт,
Хони малынай хюдагад
Хоротониие хороогым!» -
Гэжэ байжа хашхаралдан,
Гэдэргээ харайлдан ошобо.
Уршагта Үнэгэндэ мэхэлүүлжэ,
Уһанда һүүлээ хүргэһэнөө
Одоол эндэ ойлгожо,
Ошоо хабиран уурлабаб.
Эгээл энэ үегэ

Эршүүл тосхонһоо нааһа
Аса, шиидам галайнхай
Ай-сүй харайлдан ерээ нэн.
Хурса асада хадхуулжа,
Хуугай хашхар табяад,
Һүртэ шиидамаар сохюулжа,
Һүхирэн шангаар гангинаад,
Амимни һүүлһээ үнэтэй гэн,
Аһан шадалаараа собхоржо,
Хайран һүүлээ таһалаад,
Харайжа тангаа ерэбэб», -
Гэжэ Шоно мэхэлүүлжэ,
Гэндэгһэнэе хаандаа хөөрөбэ.
Арсалан Шонье хайрлажа:
«Арга мэхэтэй Үнэгэнэй
Аһа хүндылхэ!» - гэхэн
Зарлиг, хуули гаргажа,
Зар тунхаг тарааба.
Үглөөдэрын болоо нэн гү,
Үшөө нэгэ хоноо нэн гү,
Үндэр хаанай ордоной
Үргэн үүдэн нээгдэжэ,

Тархья, хүлөө боонхой,
Таяг мого туланхай,
Ёолохын ехээр ёолонхой
Ёотогор Үнэгэн орожо,
Арсаланай улымыгэ
Агис абаһандал мургэжэ:
«Эзэн ехэ хаамни,
Эбгээлдээ хүртөөжэ хайрлымт!
Шонтогор муухай алууришан,
Шоодбори зэрлиг гээрмэшэн
Шоно һүүлгүй болошоод,
Шогшожо ябаһан намһаа
Хоро үһөө нэхэжэ,
Хороон, хюдан алдабал.
«Ямар үһөө нэхээ юм?
Ягаа юмши?» - гэбэ хаан.
«Энэ наһаараа бидэ
Эбгүй хоёр гээшэдги.
Һүрхэйтэхэдэнь сүхалдаад,
Һүүлһин таһалжа хаяа нэм!» -
Гэжэ Үнэгэн михэлзэн,
Гэмгүй зохидоор харюусаба.
«Дуулаа нэм, Шоно һая
Дураа гутанггар

хөөрөө юм», -
Гэжэ үглөөд, Арсалан
Гэгһэн Үнэгы хайрлажа:
«Арьяатан шунахай Шонын
Арһые хүндылхэ!» - гэхэн
Зарлиг, хуули гаргажа,
Зар тунхаг тарааба.
Тэһэ баярлаһан Үнэгэн
Тэндэгһээ харайн гарахадаа,
Таягаа тала руу шэнгиудэбэ,
Тархиингаа боолто

эршэгыгдэбэ.
Хоёр шюурта хаан тухай
Хошон үлгэрһи түгэсэбэ.
Үзүүриень үнэгэн долёобо,
Үлээшыень шоно залгиба.

БАЯН, ТЭРЭНЭЙ ХУБИ ЗАЯАН

Хотымнай нэгэ юрын айл
Хоёр хүбүүтэй болоо нэн.
Буряад ёһоороо найжань
Буян, Баян хэмээхэ
Буурашагүй һүлдэ нэрэ
Бурханай хайраар үгөө нэн.
Һаруул сэлмэг шарайтай
Һайхан хоёр хүбүүд
Баабай, эжынгээ алыган дээр
Батажан ехэ болобо ха.
Буян хүбүүн анханай
Буянгай, һүзэгтэй түрээжэ,
Саанаһаа табисууртай

байһандаа,
Санаартан боложо тодорбо.
Шахар Монгол, Түбэдтэ
Шажанай номнол шудалжа,
Гэбшэ, габжа дамжаатай
Гэгээн дасанда һуунал даа...
Мүнөө баян хүбүүнэй
Мүр мүшхэн дабшай.
Айлай хүбүүдэй харгынүүд
Адли байдаггүйнь эли юм.
Баян, Буянай дүү хүбүүн,
Багаһаа нэрэдээ хүрэмэ
Эд хогшол суглуулха
Эрмэлзэлтэй байһан юм.
Абынгаа һан зөөри
Арьбадхан үсхэхэ гэхэн
Шунал, хүсэл хорхой
Шуһан соогурнь гүйдэг нэн.
Урагшаа холье шэртэдэг
Ухаатай, мэхэтэй Баян
Түрһэтэйгөөр мүнгэ
Түрэл садандаа урьһалһаар,
Хүсэд баришатайгаар
Хүршэнэр, танилдаа

зээлилһээр,
Багые бага гэнгүй
Баяжахын һуури табяа нэн.
Хомхой хүн сададаггүй -
Хорхойнь хүрөөд халадаггүй.
Хорхойнь хомхойн зосоо
Хорото могой болодог гээ.
«Мүнгэн, мүнгэн» гэсгээһэн,
Мүндэр шэнгээр шомшорно.
«Мани-мани» мирхаан дуу
Маани уншаһандалдонгодоно.
Баян хүбүүн тон ехээр
Баяжаһаа сэдхэхэ лэ,
Баян дараан үлүүдэхэгүй -
Баяа нэмээхэ шэбшээ лэ.
Олзын олон тоонууд
Огторгойд харагдаба.
Үйлэ хуби дээгүүр гээд,
Үзэлшэндэ үзэгдэбэ.
Хамжаанай бүлгэмдэ мүнгөө
Хабшуулжа мэдэбэл даа.
Банкын мантан үргөөдэ
Багтаахадажа шадабал даа.

Сагнай одоо - самарян,
Сагнай одоо - нарьяан.
Байдалнай мүнөө - суурян,
Байдалнай мүнөө - дуурян.
Мэхэгүй хүн байхагүй,
Мэхэдэггүй хүн байхагүй.
Эдидэггүй хүн үгы,
Эдилэггүй хүн үгы.
Мэхэшэдые мэхэлнэ,
Эдилэгшэдые эдинэ...
Хамжаанай бүлгэм һубайраа,
Хаагдашаба панхаруутаад,
Тэрээгэр, пүсхэгэр банк
Тэһэржэ, пас гэн бутараа.
Улас, гүрэн бүхэндэ
Уналганууд болодог лэ.
Хүшөө хэды бүхэшые хаа,
Хүмэрхэдөө бэлэн лэ.
Ходоодо найдаһан найдалынь
Хоһон мэхэ байшаба.
Баян бардам ябаһан аад,
Барлаг богоол болошобо.
Тээлмэрдэшоо нэн Баян...
Тээд юун гэхэбши? Хэндэ?
Һэгээ ороходоо Баян,
нэмээхэн бүхы зүйл бодобо.
Хуби заяандаа гомдожо,
Хусажа, хараажа оробо.
Һанаагаа заһажа уйгарлаад,
Һажажэ Баян унташаба.
Хурхиржа хэбтэхэдэнь,
зүүдэндэнь

Хуби Заяанинь үзэгдөөд:
«Өөхэ ургууһан Хашаг,
Өөрынгөө ехэ зэмье
Намда тохоо ханаатай
Найдаһан мунди байнаш!
Хомхой хобдогой хойшолон
Ходоодо иимэ байдаг юм», -
Гэжэ үнэниие хэлэбэ,
Гэншээд, Баян һэришэбэ.

Баян нэрэдээ хүрээжэ,
Баяжаһыса баяжаһан аад,
«Садааб!» гэхынгээ орондо
Саашаа дэмь шунахайраа.
Баяшуудда дуратай хүн
Байдаггүй - энэ мэдээжэ.
Үгытэйшүүлэй баяшуулые
Үзэн ядадагынь гайхалгүй.
Баяшуулай өөһэдынгөө эжэл
Баяшуудда дурегүйнь
гайхалгүй.

Ивалга Оронгоор ябахандаа...

АЛТАН-МАНДАЛ УУЛАМНАЙ

Сэлэнгынгээ эрьедэ
Сэхэ дээрэнэ лабхайнхай
Алтан-Мандал хадамнай
Арюун нараа угтанхай.
Алтан-Мандал, Алтан-Мандал
Ивалгата харалсана.
Баян-Тугас уулатайгаа
Баяр мэндээ андалдана.
Алтан-Мандал хадамнай
Арад зондоо туһатай,
Амбан үндэр алдартай,
Арюун нангин тахилтай.
Үндэр Алтан-Мандалай
Үбэр талын дэгтэ дээр
Гэрэл сасан байгааша
Гэсэр хаанай бууса лэ.
Алтан-Мандал, Алтан-Мандал
Ивалгата харалсана.
Баян-Тугас уулатайгаа
Баяр мэндээ андалдана.

ОРОНГОМНИ

Оронгомни, Оронгомни,
Орон дэлхэй дээр
гансахан лэ.
Олдошогүй инагхамни
Олоной дунда гансахан лэ.

Түбхинэнхэй Оронгомни
Түрэл Буряадтаа гансахан лэ.
Түргэн мэргэн амраг гансам
Түмэнэй дунда гансахан лэ.

Амар тайбан Оронгомни
Алтан дэлхэй дээр
гансахан лэ.
Арюун һайхан инагхамни
Арадай дунда гансахан лэ.

Үнэр баян Оронгомни
Үргэн Буряад соо гансахан лэ.
Үнэн сэхэ амраг гансам
Үетэн соогоо гансахан лэ.

ЯНГААЖАНДА УУЛЗУУЖАМДИ...

Ямарш дабаае, инагни,
Ябууд дундаа дабуужамди.
Яралгүйгөөр хоюулаа
Янгаажанда уулзуужамди.

Болзолдоһон тэрэ сагтаа
Бодхуулжа ерээрэй.
Дулааханаар шим намдаа
Дуратайб гээд хэлээрэй.

Олон дабаае, инагни,
Омог янзаар дабуужамди.
Оронгодо хоюулаа
Орой болгоод уулзуужамди.

Болзолдоһон тэрэ сагтаа
Бодхуулжа ерээрэй.
Дулааханаар шим намдаа
Дуратайб гээд хэлээрэй.

Арын дабаае, инагни,
Аргааханаар дабуужамди.
Амярханаа сүлөөдэ
Аршаан дээрээ уулзуужамди.

Болзолдоһон тэрэ сагтаа
Бодхуулжа ерээрэй.
Дулааханаар шим намдаа
Дуратайб гэжэ хэлээрэй!

ХАЛЮУТЫН АРШААН

Дуун

Харьяата Ивалгын хоймортохи
Халоута хададаа мургэнэмди.
Хамтынгаа нэрэнээ доро
дохин,

Халуунхан мэндээе
хүргэнэмди.

Дабталга:
Эмтэйхэн, домтойхон
Халоутын аршаанда
Эльгээрээ, зүрхөөрөө
татууламди.

Шэдэрһэн газараа, үбшэнөө
Шэдитэ хүүюуртэнь
сохюуламди.

Хотынхид, харьяата
аймагаархин

Холбоохон Ивалгаа
шэлэнхэйлди.

Зунай саг дулаахан, найдан,
хүхин,

Зугаата Халюутаяа
ерэнхэйлди.

Дабталга.
Аршаанай газары
һайжаруулжа,
Аятай зохидоор түбхинүүлһэн
Буянгай Александр Пурбуевта
Бултаараа һайниие
хүргэнэмди.

Дабталга.

ОРОНГЫН ДАРХАШУУЛ

Оронгимнай дархашуул
Одоол холуур суутай юм.
Орон соогоо алдаршаад,
Ондоо дээгүүр дуутай юм.

Оронгимнай дархашуул
Онсо бэлиг талаантай.
Мүнөөнэймнай залуушуул
Мэргэжэлын абанхайл.

Буряадынгаа газар дээр
Буддын дасан баряа юм.
Холын Түбэд, Монголд
Олон дуган бодхоо юм.

Алтан гартай, бэлигтэй
Абанараа магтаалди.
Хонгор шэнэ үеынхид
Хонгёо дуугаа татаалди.

Оронгимнай дархашуул
Онсо бэлиг талаантай.
Мүнөөнэймнай эдиршүүл
Мэргэжэлын даханхайл.

УРИД ХЭЛЭГДЭХЭ ҮГЭ

Би ная июлиин 18-да Хоридо болохон аймагай тогтохоор 80 жэлэй ой болоод, Хори буряадуудай 11 түлөөлэгшээрэй Оросой сагаан хаан Нэгэдэхи Пётр гэгшэдэ Буряад арадайнаа амгалан, өөрингөө газар уһан дээрэ хуурын хайра гуйһанай зүбшөөл абанһаа хойшо 300 жэлэй ойн үнгэрһые гэмдэглэһэн һайндэрэй үедэ болохон бүхэ барилдаан болоод, мориодой урилдаа хаража хуутараа, мориодой урилдаа үедэ нэгэ Яруунын морин тухай ехэтэ гайхалһан тухайгаа бэшэхэ гэхэн һанал намда түрбэ.

Юундэб гэхэдэ, шалгарһан мориодой түрүү туури эзэлхын түлөө 4800 метртэ урилдаанай болоходонь, түрүүшын дүхэригэй эжин дээрэ Ульдэргын хүрин зээрде мориной нюрғанһаа хүбүүнэйнь халижа унаша-хадань, тэрэ моринойнь урилдаанай дүхэриг орхингүй, табатахи ябаһан аад, эздэтэй моридоор урилдахадаа, урдаа ябаһан гурбан моридые ахижа гараад, хоёрдохи боложо, түрүүшын мориной зэргэ шахуу унажа ябаһан мориной эзэн хүбүүнэйнь хэдэ дүхэригһөө хашаашье һаань, туригдэнгүй, нэгэл мориной тархьяр гээгдэжэ ерэхэдэнь, хаража байһан найрай зоной зүрхэ сэдхэл хүдэлжэ, хүл дээрэ бодон, һүрхирлэдөөн, хуугайлалдаан болобо.

Тэрэ мори хайрлажа, нулимсаа аршаһан эхэнэрнүүдше, басагадше бии хэбэртэй һэн. Тэрэ моринодо ямар шан үгөөб гэжэ хүнһөө һурахадам, нэгэн хэлэхэдэ, эзэндэнь мориноо уһанан хадань шан хүртөөгүй, мориение лэ һара соо садатарнь эдеэлүүлхэ юм ха гэжэ хэлэһэн.

"Буряад үнэн", "Буряадай залуушуул" газетэнүүдэй "Алтаргана" гэжэ литературна хуудананда Сэлэнгийн Даяан-Марга, Баргажанай Сордоой баатар, Агын Сондоол хүбүүн бэшүүлхэ урда үнгэрһэн зуун жэлэй һуул багта толилодоһон гээшэ. Эдээн дээрэ Яруунын Байха бүхэ тухайда нэмэхэ ёһотой болодоно. Энэ домогыё Яруунын аймагай Эгэтын-Адаг анхан түрэнһэн нютагынь, һүүлдэнь Хоридо хууһанаа һаһа бараһан ажалай ветеран Дыжит Дондоковна Даша-Цыреновнай дала гаратараа нарин хадаглажа ябаһан Байха бүхэ тухай хуушан монголоор бэшгэдэһэн домогыё эрдэмтэ журналист Э.Ц.Бальжинимаев нэгэшье урда шанарын хубилгангүй, литературна үзэг дээрэ болгожо бэшгэһэн байна. Зай, тиигээд Байха бүхэ тухайда уншагдаһадай һонорто бэшгэхэми.

Уни болохон хэрэг. Маарагтаа нютагта 1700-гаад оной эхээр Бэхиин Байха гэжэ Харгана угтай хүн ажаябаа. Мүнөөшье энэ угтай хүнэй уг залгамжалһан зон Яруунын, Хорин аймагуудта бии юм.

Байха хадаа түрэлхин бар хүсэтэй, үгытэй малша буряадай хүбүүн байһан адартай. Нэгэтэ Хорин зоной ехэ найр наадан дээрэ барилдахадаа, нүгөөдэ бүхээз бага бэшээр ойлгомторгүй гэмэлтэ эжэрхихэн байха юм. Тэрэнэйнгээ түлөө хуулиин урда харюусажа, Итанцин острогто кинамжада абтаба.

Энэ үедэ Руссий болон Манжын хаашуулай хоорондо хилэ табиха түхээрлэгэ хэгдэжэ

эжилбэ. Хоёр талын хэлсээнэй ёһоор хамтын ехэ ообо тахиха, найр наада үнгэргэхэ гэжэ баталһан байгаа. Хорин зондо ехэ харюусалга тудаб: найрта барилдаха 100 бүхэ, урилдаха 100 мори бэлдэхэ хэрэгтэй. Эдэе хоол болохыень үхэр, хони шахаха, гүүнэй һүүер хэгдэһэн сэгээ, мүн тоһон, үрмэн гэхэ мэтые буйлуулха хэрэгтэй байба.

Ашаа абаашаһын тула хэдэн морин тэргэ, тэмээнүүдые бэлдэхэ ёһотой байгаа. Хэдэн һээы гэр хэрэгтэй, уһа түлээ зөөхэ тэргэ, торхонууд, гадна нааданай хэрэгсэл болохо лимбэ бэшхүүр,

хурдан морин үгы. Уридаанда гараха хурдан моринойнь ангир шара зүһэтэй. Уһа шэрэдэг торхотой тэргэдэ оруулаатай, уяатай байна. Ньюжа байна бэшэ гү? Тиигээд бүхэнүүд ехэ олон байна. Барилдажа, туршалга хэхэдэ, нэгэ бүдүүн хара хүн тэдэниие наадан шэнгээр абаад лэ хаяжа байна".

Өөһэдэньгөө тагнуушанай энэ үгые дуулахадаа, Хорин зон бултадаа гайхажэ, тэрэ уһа шэрэдэг ангир шара мориёо тэргэһээ мулталжа, урилдаанда табиха үзэхэ гэжэ хэлсэбэ. Гурбан хоногой туршын холо

хайханай нэгэдэхи шан Монголд, хоёрдохи, гурбадахи шангууд хоринхидта үгтэһэн байгаа. Энээгээр баярай ехэ сэнгэлгэн 10 үдэр соо боложо дүүрээ. Сугларашад эбтэй зетэйгээр нютаг нютагаа бусаба. Байха бүхын гэртээ бусажа ерээд, үни болоогүй байтар, ахалагша зайһан дуудажэ ерүүлбэ. Зайһан тэрэнэй хэрэгые эсэслэн хүнгэлжэ, һанандань хүрэхэ зөөри үгөөд табиһан гэхэ. «Хойшодоо хэнтэйшье барилдахагүйш, носолдохогүйш», - гэжэ Байхада захяа ха. Удаань бүхы Хорингоо зондо Байха

дуулахадаа, ойр зуура ехэл аягүй шэнги һуужа байтараа, иигэжэ хэлсэбэ: "Хадын шэнээн Байхые хашарагай бухатай юундэ жэшэбта? Уулын шэнээн Байхые үхэрэй бухатай юундэ жэшэбэ гэшэбта?"

Тиигээд ехэтэ уйдажа, уйлаһан мэтэ болоод, һуга харайн бодобо. Хоёр бухын дэргэдэ ошоод, барижа ябаһан малгайгаа хоорондонь хаяхадань, хүлээлдэжэ байһан буханууд мүргэлдэжэ эжилбэ. Байха үбгэн тэдэ хоёр бухануудые эбэрнүүдһэнь шүүрэн абаад, хоёр тээшэнь һалган хаяжархиба. Тиигээд: "Үбгэн Байха бүхэ бухатай адли гү?" - гэжэ энээн байжа, түрын зондо хандан хэлсэбэ. Дүхэригэй зон шанга энээдээр хүхилдөөд, түрын хоёр үбгэн түрүүнэр хүл дээрээ бодожо, үбгэн Байхые хоёр тээшэнь һугадаад, хойморто һуулгажа, торгон хадагуудые баярай бэлэг болгон баряад, ута һаһа, удаан жаргал хүсэжэ амаршалба.

Үбгэн Байха 80 һаһа хүрэхэн байгаа. Маарагтаа нютагай Бага-Байса гэжэ ехэ шулуутай хадада шоно түрээжэ, дүтэ шадарай зондо ехэл гасалантай болобо. Айлай хони, ямаа амидыгаар абаад ябашаха, хурья, эшгэз бүришье байлгахгүй. Ямаршье ангуушан тэрэ шоные алажа ядаба. Энээниие үбгэн Байха дуулаад: "Тархи халаг, намайе абаашаа һаань, нэгэ аргыень олохо байгаа", - гэбэ ха. Ангуушад нэгээз эльгээжэ, үбгэн Байхые шонын нүхэндэ ошолдохыень уриба.

Баярай үбгэн Байха түргэн түхээрээ ошолдоходоо: "Таанар намтай дүтэ бү байгты", - гэбэ. Шонын нүхэн дээрэ гансаараа үлөөд, нүхэнэй дээгүүр хуһанай наһаһатай мүшэр хаяад хүлээбэ. Ехэ гэгшын үлгэһэн шоно тохигор эбэртэй эшгэн тэхые үргэлөөд ербэ. Тиигээд хуһанай узуурта табихадань, амиды тэхэ харайхаа гээбэ. Шонын хойноһоонь даб гэхэтэй сасуу, үбгэн Байха шоные улаан гараараа шэлэ хүзүүн дээрэ-һэнь шүүрэн баряад, нарба хоншоорын бажуужа, хоёр үргыень заара татажа алаба.

Арьятан шонын бархираад үхэхэтэй хамта, 9 томо гүлдэдэй гарахада, нэгыень саб баряад, тэрэгээрээ нүгөөдүүлнүүдыень сохижо хорообо. Ангуушад бултадаа гүйдэжэ ербэ. Үбгэн Байхада баяр хүргэжэ, гайхахын ехээр гайхажэ, баатар ехэ сольынь магтажа барлабад.

Хэн танай энэ хүсэнэй эрдэмые халажа абаха юм? - гэжэ эдэ ангуушад дундаһаа нэгэниинь үбгэн Байхаһаа асууба.

Хүндэ дамжуулжа гүгэхэ эрдэм тургуули бэшэ даа. Эхэнээ хамта түрэнһэн бар хүсэн гээшэ ааб даа. Саашадаа уг залгажа, түрэгэшье болохо юм бээ. Би энэ хүсэнэй гэмээр хүнтэй барилдаха, носолдохо эрхээ хуулиин ёһоор хоригдоһон хүн гэшэб, - гэжэ Байхын харюу хэлэхэдэ, тэдэ ангуушад ямаршье үгэ хэлэнгүй, үбгэн Байхые гэртэнь хүргэжэ үгөөд бусаһан гэхэ.

Доржопалан
ДЫМБРЫЛОВ
хэблээдэ бэлдэбэ.

Авторай зураг.

БАЙХА БҮХЭ

(Домог)

эбэр номон, хилгаһан хуур - эды олон зүйлэй юумэ бэлдэхэ хэрэг гараһан байна.

- Хорин зоной дунда Монголой алдартэ бүхэтэй гэмсэлдэхэ ямар бүхэ олдого гэшэб, - гэхэн үгэ хүүр Хорин ахалагша зайһан Шодо Болтирогой тарааба ха.

- Итанцин острогто һууһан Байха бүхэ тусгаар бүхэ хүн байна, - гэжэ Байхын һамганай түрэлэй нэгэ хүн ахалагша зайһанда мэдүүлбэ. - Би һаяхан Байхада эдихэ хүнэһэ абаашажа үгөөд ербэб. Энэ болохоёо байһан найр тухай хөөрөжэ үгөөб. «Намайе тэрэ найрта абаашабалтай, хоёр хүдөөрөө газар тулажа ябаһан хүндэ хаягдахагүй, - гэжэ тэрэ хэлэб. - Би өөрын хүсэнэй гэмээр хүниие гэмтээгээд, энэ хинамжада һуужа байнаб. Монголой тэрэ бүхые содон хаяжа байнаб. Бодожо мэдэнэ бээт».

Зайһан тэрэ үгэ дуулаад, Байхые дары Острогһоо сүлөөлжэ захиралта гаргаба. Хинамжаһаа табигдаһан Байха ахалагша зайһантай уулзажа бараалхаба ха.

Зайһан хэлэбэ: "Би шамайе эндэ сугларһан олон бүхэнүүдтэй барилдуулжа үзэхэм. Ши хаягдабал, нюргаа сохюулаад, гэдэргээ острогто дахинаа ошожо һуушаш. Али тусгаар бүхэ байжа шалгарбал, найрта ошохош. Хэлсээтэй найр дээрэ Монголой бүхые хаябалһни, би энэ гэмһээш хүнгэлөөд, ехэ шан үгөөд табихаб".

Бэлдэжэ байһан бүхэнүүдтэй барилдуулжа туршаба. Байха тэдэниие гараараа шүүржэ абаад лэ, гэдэргэнь харуулаад, ехэ дүмүүхэнээр гэмэлтэхэгүйн тула нюргаарнь газарта ээлжэлүүлээд табиха байба. Зайһан ехэ баярлажа, һайн эдэе хоолоор эдеэлүүлхэ, амаруулха, хубсаһанай һайниие үмдэхүүлхэ гэжэ захирба. Хорин зон найрта бэлдэһэн юумээз бүрин абаад, ябалган болобо. Хэдэн хоногой туршада ябажа, найр нааданай газарта хүрбэ. Манжын, Монголой хаан түрын зон эндэнь дүтэ ерэнхэй, буутаад байба.

Монголой зүгһөө манайһан руу тагнуул табигдаһан байгаа ха. Мүн Оросой тагнуул Манжада, Монголд ябаһан байгаа ха. Монголой нюуса тагнуулай тэндэ ошоод, хэлэхыень манай тагнуул дуулаба. Монгол тагнуул иигэжэ дуулга: "Хорин зоной урилдаха мори соо тиимэшье

газарһаа урилдаха гуримтай байба. Түрүүлэн табигдаһан газарһаа нэгэ үдэр урилдажа гүйлгэлдөөд, орой болоходо хонохо. Хоёрдохи үдэрөө мүн лэ орой болоходо хоноод, гурбадахи үдэрөө табигдаһан тугай дэргэдэ ерэхэ ёһотой байгаа. Туршалга хэхэдэнь, ангир шара морин гансааран тобойжо ербэ. Тиихэдэнь урилдаанай мориодой тоодо оруулха гэлсэбэ.

Тииһээр байтарнь, хоёр гүрэнэй хилэ баталха суглаан хэдэн хоног соо үргэлжэлжэ дүүрэхэ дүтэлбэ. Суглаанай һүүдээр найр нааданай эхилхэ саг болоод, түрүүн мориод урилдаха ошобо. Гурбан хоногой газарһаа мориодой ерэхэ үдэр үдын хойно хонин сагай (2 час) эхилээд байхада, үнөөхи Хорин ангир шара морин түрүүлэн гүйжэ ерээд, тогтохо ёһотой тугай хажууда унажа ябаһан эзээз гээжэрхинхэй һэн тула тогтонгүй, Монголой хилэ дабажа оршоһон юм гэхэ. Монголшууд манай хилэ дабажа ороо, манай морин болоо гэжэ тэрэ хурдан гүйгөөшэ ангир шара мориёе бусажа үгөөгүй гэхэ. "Мориной һайн Монголд" гэхэн үгэ эндэһээ эхитэй гэхэ.

Бүхэ барилдаан эжилбэ. Хоёр можын бүхэнүүд 100-100 хүнһөө бүридэһэн байба. Хорин Байха бүхэ түрүүн эхилжэ, барилдаанай гуримаар туригөө дээрэ шамажа, бүһөөр уяад, самсаа тайланхай, хүндэшэ хүндэ хүтэлүүлжэ, дүхэригэй дунда зогсобо. Монгол бүхын дүтэлэн ерэхэдэ, тэрэнэй зүүн гарыне баруун гараараа шүүрэн барижа абаад, зүүн мур дээгүүрээ ара тээшэнь шангаар хаяжархиба.

Саашаа найр наадан үргэлжэлжэ, номо һурша харбалганда хабаадагшад тэмсэжэ, шангаа хубаажэ абаа һааб даа. Уран

бүхэтэй барилдажа, носолдожо огто болохогүй гэхэн хуулиата захиралта гаргаа һэн.

Тэрэнэй хойно үни удаан болоогүй байтар Үбэр-Монголһоо нэгэ бүхэ хүн Байха бүхын алдар сууге дуулаад, хазаар морёор Маарагта руу зорюута ербэ. Захын нэгэ айлһаа Байха бүхэтэн хаана гэртэйб гэжэ мэдэхэ болоод, тэрэ гэрые сэхэ хаража ошобо. Байха газар түлээн дээрээ хүхэ эшлэхээс нойтон хуһа сабшажа һуугаа. Тэрэ хүн Байхатан хаана байһаб гэжэ һураба. Байха һууриһаан бодонгүй, тэндэ байдаг гэжэ баруун тээшэнь нойтон хуһаа бариһан зандаа зааба. Бажууһан хургануудайнь забһараар уһанай дуһажа байхые тэрэ бүхэ хараад, тэндэ байна гүгээд, мориёо залан гэхэдэ, моринойнгоо сээжэ хабһые бута хабшажархиба. Хоёр бүхэ бэе бэзынгээ эрдэмые мэдэлсэжэ, хүсээз үзүүлсэбэ ха юм. Байха бүхэ һууриһаа бодожо, ерэнһэн айлһан бүхээз дары гэртэ урижа оруулаад, хэдэн хоногто хүндэлжэ, айлшалуулжа амаруулаад, эбдэрхэй хабһатай мориение өөрөө абаад, нэгэ һайн мориёо унуулжа, монгол бүхээз мордохууһан гэхэ.

Байха бүхэ 60 һаһатай болоод байгаа. Зоригтоһон гэжэ айл һаһата хүбүүндэ Галдан Хонгорой сага бэри буулгаха болобо. Тэрэ хуримда Байха бүхые уриба. Түрын дүхэригтэ һууһадаа, Байха үбгэн дүхэригтэй урда талада, мориной сэргынь хажууда хоёр бүхын хүлээлдэжэ байхые хараба. Түрын зондо архи духарья барижа ябаһан залуу хүбүүдэй хөөрлэхые үбгэжөөл гэнтэ дуулажархиба. Тэдэ иигэжэ хөөрлөдөө: "Энэ үбгэн ямар хаб?" Иимэрхүү үгэнүүдые

ОНЬОН ҮГЭНҮҮД

Болоһонһоо ама хүрэдэг,
Бууралһаа үгэ дууладаг.
Бууралһые хүндэлхэ,
Болоһониие сэгнэхэ.
Сээсгүүд - дэлхэйн шэмэг,
Сэнгэлгэн - түрын шэмэг.
Дэгэл захатай,
Хүн ахатай.
Мунхаг хүн уггүй,
Модон хутага һаһагүй.
Угаа мэдэхэ -
Урданай ёһо.
Ураг худын бэлэг хүндэ,
Удамта хүнэй үгэ хүндэ.
Эхын хүн - эм.
Эсэгын үгэ - хэшээл.
Үри бээнэрэй түһөө
Үндэр үбгэдһөө эхитэй.

Эмгэд хүгшэдэй хургаал
Эгүүридэ мүнхэ хэшээл.
Булагһаа мурэн болохо,
Бууралһаа удам болохо.
Үбгэд мэргэдэй
Үгэ һайхан.
Үри бэзын
Үдэсэ һайхан.
Эрдэм олоһоноо
Бү һайрха.
Элинсэг хулинсагаа
Дурсан һайрха.
Һайн эр гэр бариха,
Муу эрз архи ууха.

Һайн ангуушан
Нохойгоо магтаха,
Муу эрз
Һамгаа магтаха.
Гүйхэ нохойе
Гүйхөгүй нохой һаатуулба.
ДЭЛХЭЙДЭ ГУРБАН УЛААН
Жабартай тэнгэриин
Хаяа улаан.
Жаргалтай эхэнэрэй
Шарай улаан.
Захын модоной
Һухай улаан.

ДЭЛХЭЙДЭ ГУРБАН ДУТУУ
Хадын бэһэ үгы.
Уһанай хабхаг үгы.
Тэнгэриин тулга үгы.
ДЭЛХЭЙДЭ ГУРБАН ХУРСА
Бэшэхэ гуурһанай
Үзүүр хурса.
Харайһан гүрөөһэнэй
Туруун хурса.
Уран дарханай
Һүхэ хурса.

ДЭЛХЭЙДЭ ГУРБАН ЗҮДЭРҮҮ
Зөөриез алдаһан
Хаарташан зүдэрүү.
Заргатай хүнэй
Шарай зүдэрүү.
Самаа алдаһан
Архиншан зүдэрүү.
ДЭЛХЭЙДЭ ГУРБАН ХОЛО
Хаша моринодо
Харгы холо.
Харуу хүндэ
Нүхэр холо.
Үхэнэн хүндэ
Наран холо.
Доржопалан ДЫМБРЫЛОВ.

АВГУСТ НАРЫН

Газаамнай үглөөгүүр манан, ногоон соогуур оймоходо, шүүдэр унашанхай: намарай эхин нара шэнжээ харуулна гэшэ. Энэ нара соо бүхы сэсэг ногоонһоо захалаад эдээшжэ, огородой, модоной, хөөгүүдэй үрэ жэмэсүүд болбосоржо, хойто хабарайнгаа үрэнэ хаяхая бэлдэнхэйнүүд.

Үбнэ хулһанай түлэг дундаа ябаһан үе. Шубуу шонхор бордойлоһон дальбараануудаа хоолоо бэдэрхэ, холын аянда бээ бэлдэхэ гэхэ мэтэдэ хургана. Хабартаа түрэнэн бүхы дэлхэйн үзэгдэлүүд намарай, үбэлэй ерэхы мэдэншьегүй, ходел имэ мүнхэ ногоон байхаар ханагдана. Тээд гараад байһан харамнай орон багаалиа олон үнгын тоһон будагаар будажа эхилнэ бшуу.

Август нара гэшэмнай бүхы хүн зоной, ан арыатадай үбэлдөө бэлдэхэ гэнэн дохёо нара юм. Нархяаг, жэмсчээнэ захалаад, ургуулан зөөриэ суглуулжа абаагүй наа, үбэлдөө хургаа хүрэхэ саг ердэг. Энээнине ой тайгын бага ехэ амитад хуу баран ойлогонхой, хоолоо суглуулжа, таргалжа тухагүйнүүд. Арбан хоёр нарын эгээл баян тарган нара гараад байна гэшэл.

Мүнөө жэлдэ июнь, июль соо бороогүй байжа, республика доторнай зарим аймагуудта ган гасуур болоо, тиимэһээ хүнүүд адуу малаа ямар аргаар ондо оруулхаб гэжэ ханаата болонхойнууд.

Август нара хура бороотой байдаг, нарын эхин багаар бороо орожо, газар дэбтээжэ, ногооржо захалаа, Сэлэнгэ мүнхэ пэмэжэ, Байгал далайда нилээд уһа шудхана. Ородой заншалаар Ильин үдэр бүхы хүнэй эдихэ юумэн эдээшээд болоһон байха ёһотой аад, ган гасуурһаа боложо, нэгэ зааха хойнотоо гэхэдэ, адуу болохогүй.

Гуран гүрөөһэд энэ хугасаа соо эжэлээ бэдэрэлсэжэ захалхань. нарын эхин багаар бээ туршажа, бургааһа, хөөгүүдые нэгэ үргэлжэ эбэрээрэ дайран мургэжэ, тулалдаанда бэлэн байхаар эрэнхэй. Хүн зон үбһөө абажа сүлөөгүүнүүд, эндэ тэндэ

һүри сомоод бодшонхой харагдана. Үхэр мал эгээл тарган дээрээ зоргоороо бэлшэнэд. Үдэшэ үглөөниинь хүйтэржэ захална.

Саяан хадын оройдо хии бараанай болоходо, саһан сайжа харагдаха. нарын һүүл багаар набша намаанай шарлажа захалхада, гуниг юундэшьеб түрүүлдэг. Юумэ бэлдэжэ, суглуулжа үрдибэл, үбэлдөө баян тарган хууха нара.

Элбэг МАНЗАРОВ.

Дэлхэйн уран бэлигэй гээжэһээ

Г.Х.АНДЕРСЕН

ХҮДӨӨГЭЙ БАХА

(Түгэсхэл. Эхининь 3-дахи нюурта).

Эмэ аист уурхай соогоо шашажа һууба. Дальбараануудтаа тэрэ Египет тухай, Нил мүнхэйн уһан тухай, тэрэ найхан орондо байдаг оёрой зөөлхэн шабар тухай ойлгуулхые оролдоно. Бишыхан баха энэ хөөрөөнь гайхажа, гэлымээр шэнэ юумэнүүдые һонирхожо абаба.

- Египет ошохол хэрэгтэй, гэжэ баха дуугарба. - Энэ аистын гү, али дальбараануудайн намайе абаал наань, хэды найн байгаа. Турьшгөө наада хэжэ сагтань харюудань тэдэндэ туһалхал хэмби. Ехэл урагшатай ябадаг хадаа хэзээ нэгэтэ Египет хүржэ ошохол байхаб. Иимэ найхан хүсэлтэй, хурса эрмэлзэлтэй байха гэшэ яһан зохид бэ! Толгой соогоо эрдэни шулуутай байхаһаа холо дээрэл.

Тээд лэ энэ бишыхан бахын толгой соо эрдэни шулуун ноулгаатай юумэл! Хэзээдэшье урагшаа тэгүүлэн эрмэлзэлхэ, аяар холо руу шармайһан хүсэлһөө үлүү найхан үнэтэ юумэн хаана байхаб даа! Иимэ мэдэрэл досоонь сасаржа, ами наһанайнь ошоор бадаржа, баяр

баясхалан сэдхэлын тэнжээн үргэбэ.

Энээхэн үедэ хажуудань аист бии болобо. Ногоон соо хэбтэнэн бахые дээрэлхэн тэрэ хараад, тунайшархангыар ута хошуундаа зуугтаад үргэбэ.

Шубуунай хушуунда үлхэгдэнэн бахын шэхэндэ һалхин шэнхинэжэ эхилбэ. Иимэ байдал ехэл аягүйшье наа, баха дээшээ гараһандаа урмашаба. Тэрэниие Египет абажа ошохонь ха юм. Бахын нюдэд ялгашалдан, ошо сасаруулба.

- Ква-а, ай!

Тиин бишыхан баха үгы болошобо. Тээд нюдэдһөөнь сасарһан ошохонууд хайшаа орошооб?

Тэдэниие наранай туяанууд тодожо абаа. Тиигэжэ бахын толгой доторхи эрдэни шулууе наранай элшэнүүд абаашан байгаа. Тээд хайшань абаашаа гэшэб?

Байгаааи шэнжэлэгшэһээ энээн тухай һураһанай огто хэрэггүй. Энээнине уран шүлэгшэнһөө асуугтылши. Уран шүлэгшэ үнэтэ хорхой, аистнуудай гэр бүлэ тухай шамда һонин домог хөөржэ үгэхэл.

һанаад үзыш! Үнэтэ хорхой гоё найхан эрбээхэй боложо хубилха. Аистнууд хада ууланууд дээгүүр ниидэжэ, хүхэ далайн саана оршон байдаг аяар холын Африка ошохо. Тиигээд һүүлдэнь эгээл богони замаар Дани бусажа, тэрэл анханайнгаа нютатгахи мүнөөхил гэрэйнгээ орой дээрэ бууха. Эдэ дууһанда гоё үльгэр домог шэнгишье наа, бодото үнэн юм. Иимэ асуудалаар байгаааи шэнжэлэгшэдэшье хандаа наашни, зүб гэжэ шамда хэлэхэ. Ши өөрөөшье энээнине мэдэхэлши: нэгэтэ бэшэ нюдөөрөө хараһан ха юмши.

Бахын тархи соохи эрдэни шулуун мүнөө хаанаб? Тэрэниие наранда бэдэрэлши даа, тэндэл олохые оролдо.

Наран нюдэ харгама хурса элшэтэй. Дээдэ Бурханай зохёожо байгуулан тэрэниие манай нюдэдэй наран соо обёорхонь бэрхэтэйхэн гэшэ. Хэзээб даа, нэгэтэ нарые сэхэ хаража һурахал байхабди. Энэмнай эгээл гайхамшаг найхан үльгэр, эндэ маанад тухайда домогой эхин байха юумэл даа...

Михаил БАТОИН.

Владимир ГОРБУНОВ

ЕЖИК

Во двор выходят окна наши. Звучал оттуда голос Даши.

Звучал он мило да любезно. И это было интересно.

Простите. Я подслушала сестру. И все сейчас перескажу.

Мой добрый, тихий, славный ёжик. Он без меня гулять не может.

Да потерпи ты мой дружок. Вот, твой любимый поводок.

Сейчас привяжем быстро к ножке и прогуляемся немножко.

Но странным все-бы это было. Да Даша вокруг кустика ходила. Шиповник это, дети, был. Кого рассказ мой удивил?

Сонный голос птахи, где-то передразнивает эхо. Замирающие звуки, Отголоски лунной скуки, растворились в тишине. И к распущенной косе В ночь грустившей речки прикоснулся вдруг туман, красавец беспечный. Не стеснясь близнецов, Левых, правых берегов, Обнял милую подружку, обернул визит свой в шутку, И к красавице удалился росо налегке.

Между тем заря полоской, розовой и не броской,

разукрасила Восток. Да пастуший костерок, вдохнув свежий ветерок, угольком пустил дымок. Еще миг. Еще немного, Солнца луг Явится скоро.

На подарке - толстой книжке, предназначенной для Гришки, в верхнем уголке обложки постаралась я немножко...

В месте том, конечно, надпись, чтобы другу была в радость, сделать нужно. Но, увы, грамматика так сложна для маленьких. И на память о себе в верхнем, левом уголке рисовать пришлось слоненка... Перепуталось все только.

Начала я с хоботка. Вышли голова, спина. А для хвостика На книжке места было много слишком. И поэтому у слоника вышел хвост не ровненько... И похож на хобот он.

Вот беда с моим слонком. Слева хобот, справа хобот, представляю Гришкин хобот!

И чтоб друг мой не смеялся, выход лишь один остался. К чему было я колесики пририсовала толстенские. Вышла славная машина, чтоб пожар водой тушила.

Хайрата хүбүүн

ДУГАРОВ

Геннадий Дамбиевичай

наһа бараһан ушараар «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшан» гүрэнэй унитарна предпрятин ажалша коллектив ажалай ветеран Ц.А.АЮРЖАНАЕВАГАЙ гэр бүлэдэ, түрэл гаралнуудтань гүнзэгы шаналаа гашуудалаа мэдүүлнэ. Байгша оной августын 16-да хүдөөлүүлэгдэхэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральная директор - ахамад редактор А.А.АНГАРХАЕВ.

Редакторай уялга дүүргэжэ Д.Д.ЭРДЫНИЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, И.Б.ДАГБАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОНОВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Н.Д.НАМСАРАЕВ (генеральная директорай 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшо), Г.Х. ДАШЕЕВА (редактор), Т.В.САМБЯЛОВА (секретариадые хүтэлбэрилэгшэ-генеральная директорай орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо); таһагуудые даагшад: В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаришвилиин үйлсэ, 23. Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: unen@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 2 хууданан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хамтын хэблэг - 49650. Хэблэлдэ тушаагданан саг - 17.00.

"Республиканска типографи" гэнэн ОАО-до бэлэндиалозитивүүдхээ газетэ 2400 хэблэгээр хэблэгдээ. Директорайнь телефон: 21-40-45.

Б-0079-дэхи номертойгоор бүрихэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральная директорай-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмный - 21-54-54 (факс), ген. директорай 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-50-52; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-60-21; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутдай ажабайдалай болон олоһонитын хүдэлмэрийн, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерин - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдаагүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлые хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа автарайхитай агли бэшэ байжа магад.